

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO
– Keski-Uudenmaan maakuntamuseo

Toimintakertomus 2012

SISÄLTÖ

1 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO – KESKI-UUDENMAAN MAAKUNTAMUSEO	4
1.1 Toiminta-ajatus, visio ja arvot	4
1.2 Organisaatiokaavio	5
1.3 Helsingin kaupunginmuseon toimipisteet, johtajat, johtokunnan puheenjohtajat.	5
2 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO 2012	7
2.1 Museonjohtajan vuosikatsaus	7
2.2 Tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus	8
2.3 Näyttelykävijät ja asiakkaat	9
2.4 Viestintä ja markkinointi	9
2.5 Asiakastyytyväisyys	11
3 KOKOELMAT	11
3.1 Kokoelmanhallintajärjestelmä ja kokoelmien luettelointi tietokantoihin.....	12
3.2 Esinekokoelmien kartuttaminen	13
3.3 Valokuvakokoelmien kartuttaminen ja dokumentointivalokuvaus	14
3.4 Taidekokoelman kartuttaminen.....	15
3.5 Arkistokokoelman kartuttaminen.....	15
3.6 Kirjasto	15
3.7 Kokoelmien hoito ja konservointi	15
3.8 Kuvallisuus	16
4 NÄYTTELYTOIMINTA	17
4.1 Museot ja näyttelyt	17
4.2 Näyttelykävijät	19
5 YLEISÖPALVELUT	20
5.1 Museoiden aukioloajat.....	20
5.2 Museo oppimisympäristönä	20
5.3 Elokuvat	24
5.4 Museokauppa	24
5.5 Kuvakokoelmapalvelut.....	25
6 JULKAISUTOIMINTA	25
6.1 Painetut julkaisut.....	25
6.2 Verkkotuotanto	26
7 KULTTUURIYMPÄRISTÖN VAALIMINEN JA RAKENNUSSUOJELU	26
7.1 Helsinki.....	27
7.2 Maakunta.....	30
7.3 Arkeologia.....	32
8 ALUEELLINEN MUSEOTYÖ	32
9 TUTKIMUS, INVENTOINNIT JA SELVITYKSET	33
9.1 Arkeologia.....	33

9.2 Rakennuskulttuurin tutkimus	35
9.3 Nykydokumentointi	35
10 KANSAINVÄLINEN TOIMINTA	36
11 HENKILÖSTÖ	37
11.1 Työhyvinvointi	38
11.2 Kehittäminen ja koulutus	39
12 YMPÄRISTÖTAVOITTEET	40
13 TOIMITILAT	41
14 TALOUS	42
15 KAUPUNGINMUSEON JOHTOKUNTA	43
16 LAHJOITTAJAT	44
17 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON YSTÄVÄT RY	45

1 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO – KESKI-UUDENMAAN MAAKUNTAMUSEO

1.1 Toiminta-ajatus, visio ja arvot

Toiminta-ajatus

Helsingin kaupunginmuseo tallentaa ja vaalii Helsingin kaupungin alueen henkistä ja aineellista perintöä sekä rakennettua kulttuuriympäristöä. Kaupunginmuseossa kävijä kohtaa kaupungin historian valot ja varjot ja voi ammentaa juuriinsa sekä kulttuuritaustaansa liittyvää tietoa ja elämyksiä hyvinvointinsa lisäämiseksi.

Keski-Uudenmaan maakuntamuseona Helsingin kaupunginmuseo tukee paikallismuseoiden työtä ja toimii kulttuuriympäristön asiantuntijana alueellaan.

Visio 2014

Helsingin kaupunginmuseo on ihmisten kanssa elävä ja kehittyvä koko kaupungin museo.

Kaupunginmuseon arvot

merkitsevät, että kaupunginmuseo

vaalii kulttuuriperintöä – on Helsingin historian tietopankki

on asiakaslähtöinen – tekee asiakkailleen Helsingin historiaa tunnetuksi ottaen huomioon asiakkaiden tarpeet ja toiveet

on oikeudenmukainen – kohtelee asiakkaitaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti,
arvostaa heitä ja on yhteistyökykyinen

on taloudellinen – käyttää museon aineellisia ja henkisiä resursseja järkevästi ja suunnitelmallisesti parhaan tuloksen saavuttamiseksi

on asiantuntija – kouluttaa ja kehittää henkilöstöään monipuolisesti ja tasapuolisesti

ja että kaupunginmuseon henkilöstö

sitoutuu noudattamaan museoalan kansainvälisiä eettisiä sääntöjä

sitoutuu ja motivoituu työhönsä

on valmis uudistumaan ja uudistamaan

toimii vastuuntuntoisesti

arvostaa työtovereitaan ja omaa työpaikkaansa

hyväksyy erilaisuuden henkilöstössä

1.2 Organisaatiokaavio

KAUPUNGINMUSEO – KESKI-UUDENMAAN MAAKUNTAMUSEO

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO: ORGANISAATIO/TOIMINTAYKSIKÖT

1.3 Helsingin kaupunginmuseon toimipisteet, johtajat, johtokunnan puheenjohtajat

Helsingin kaupunki perusti 1906 muinaismuistolautakunnan, jonka tehtävänä oli valokuvamalla ja aitoja dokumentteja keräämällä tallettaa voimakkaan kasvun johdosta muuttuvaa ja lopullisesti katoavaa Helsinkiä.

Helsingin kaupunginmuseo perustettiin 13.6.1911 jatkamaan kunnallisen muinaismuistolautakunnan tehtävää. Kaupunginmuseon kokoelmien perustaksi tulivat raatihuoneen kunnallishistorialliset esineet, kenraali Otto Furuohjelman 1880-luvulla kaupungin "tulevalle museolle" testamenttaama taidekokoelma sekä muinaismuistolautakunnan runsaan tuhannen kuvan kokoelma. Helsingin kaupunginmuseo on toiminut Keski-Uudenmaan maakuntamuseona vuodesta 1981.

Ensimmäinen näyttely avattiin 15.12.1912 Hakasalmen huvilassa.

Tuomarinkylän museo avattiin 8.4.1962 Tuomarinkylän kartanon päärakennuksessa.

Kuva-arkisto siirtyi Hakasalmen huvilasta vuonna 1974 Fabianinkatu 9–11:een.

Kaupunginmuseon hallinto, esineiden vastaanotto, konservointi ja tutkimus siirtyivät 1978 Dagmarinkatu 6:een.

Ruiskumestarin talo Kristianinkatu 12:ssa avattiin 10.9.1980.

Työväenasuntomuseo Kirstinkuja 4:ssä avattiin 12.6.1989.

Kuva-arkisto siirtyi Fabianinkatu 9–11:stä Dagmarinkatu 6:een 1991.

Lastenmuseo avattiin Tuomarinkylän kartanon sivurakennuksessa 7.11.1992 ja suljettiin 15.1.2011 osana kaupungin palveluverkkokarsintaa.

Raitoliikennemuseo Töölönkatu 51 A:ssa avattiin 21.10.1993.

Kaupunginmuseon hallinto, kuva-arkisto, esineiden vastaanotto, konservointi ja tutkimus siirtyivät 1994 Sofiankatu 4:ään.

Sederholmin talo Aleksanterinkatu 16–18:ssa avattiin 23.5.1995.

Aika-näyttely ja Museokauppa avattiin 13.3.1996 Sofiankatu 4:ssä.

Katumuseo avattiin 18.12.1998 Sofiankadulla ja lopetettiin v. 2011 alussa.

Koulumuseo avattiin 8.4.2000 Kalevankatu 39–43:ssa ja suljettiin 31.12.2010 osana kaupungin palveluverkkokarsintaa.

Voimalamuseo avattiin 10.5.2000 Vanhassakaupungissa ja suljettiin 31.8.2010 osana kaupungin palveluverkkokarsintaa.

Helsingin kaupunginmuseon johtajat

muinaismuistolautakunnan sihteeri, tohtori / sekreteraren för fornminnesnämnden, doktor K. K. Meinander 1911

arkkitehti/arkitekt Nils Wasastjerna 1912–1919

arkkitehti/arkitekt A. W. Rancken 1920–1949

fil. maist./fil.mag. Helmi Helminen-Nordberg 1949–1971

fil. maist./fil.mag. Jarno Peltonen 1971–1979

fil. lis./fil.lic. Marja-Liisa Rönkkö (ent. Lampinen) 1979–1991

fil. maist./fil.mag. Leena Arkio-Laine 1991–2003

fil. maist./fil.mag. Tiina Merisalo 2003–

Museolautakunnan ja kaupunginmuseon johtokunnan puheenjohtajat

Valtionarkiston johtaja/direktör för Riksarkivet Reinhold Hausen 1906–1919

yliarkkitehti/överarkitekt Magnus Schjerfbeck 1920–1925

fil. tri/fil.dr Julius Ailio 1926–1929

fil. tri/fil.dr Albert Hämäläinen 1930–1949

professori/prof. Yrjö Nurmio 1950–1955

professori/prof. Eino E. Suolahti 1956–1968

fil. maist./fil.mag. Anni Voipio 1969–1976

hum. kand./kand.hum. Mats Kockberg 1977–1980

lehtori/lektor Laura Collan 1981–1988

ylitarkastaja/överinspektör Maunu Harmo 1989–1992

lehtori/lektor Laura Collan 1993–1996

erikoissuunnittelija/specialprojektör Tuula Kanerva 1997–2000

toimitusjohtaja/verkställande direktör Irina Krohn 2001–2008

fil.kand.,historian tutkija Simo Laaksovirta 2009-2012

2 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO 2012

2.1 Museonjohtajan vuosikatsaus

Vuotta 2012 vietettiin Helsingin kaksoisjuhlavuoden merkeissä: *World Design Capital 2012* ja *Helsinki 200 vuotta pääkaupunkina* näkyivät kaupunginmuseon toiminnassa poikkeuksellisen runsaana ohjelmatarjontana. Vuoden aloitti helmikuussa elokuvahistoriaa ja muotoilua valottanut, Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kanssa yhteistyönä toteutettu *Enemmän funkista, Reino – Design Helsinki-elokuvissa* -näyttely, joka jatkui seuraavan vuoden alkuun ja keräsi hienosti noin 48 000 kävijää. Alkuvuonna museo jalkautui myös lähiöön ja antoi ostoskeskuksen pop up -museossa puheenvuoron Pihlajamäen asukkaille näyttelyssä *Näköalapaikka – kertomuksia Pihlajamäestä*. Keväällä Valokuvataiteilijoiden liiton kanssa yhteistyössä toteutettu Helsinki Photography Biennialin kaksoisnäyttely *No Exit* Hakasalmen huvilassa ja Sederholmin talossa toi kansainvälisen valokuvataiteen globaalit ja urbaanit kysymykset museoon monia rajoja ylittäen. Museon WDC-vuoden päänäyttely *Made in Helsinki 1700–2012* -näyttely Hakasalmen huvilassa tarkasteli Helsingissä muotoiltuja tuotteita ja tekijöitä erityisesti ajalta ennen design-käsitteen syntyä. Museo oli mukana myös pääkaupungin juhlavuodessa osallistumalla Virka Galleria *Pää ja sydän* -näyttelyyn. Hieno näyttelyvuosi huipentui marraskuussa, kun Sederholmin talossa avautui Lasten kaupunki, jonka myötä kanta-kaupungin vanhin talo omistettiin kaupungin nuorimmille.

Kaupunginmuseossa vieraili yli 156 000 kävijää, joka oli noin 4 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Hienoinen lasku johtui pääasiassa normaalia useamman näyttelyn vaihtumisesta johtuneista katkoksista näyttelytoiminnassa. Kaikkiaan asiakkaita kaupunginmuseossa oli kuluneella toimikaudella yli 214 223, ja muiden asiakkaiden kuin näyttelykävijöiden määrä siten kasvoi.

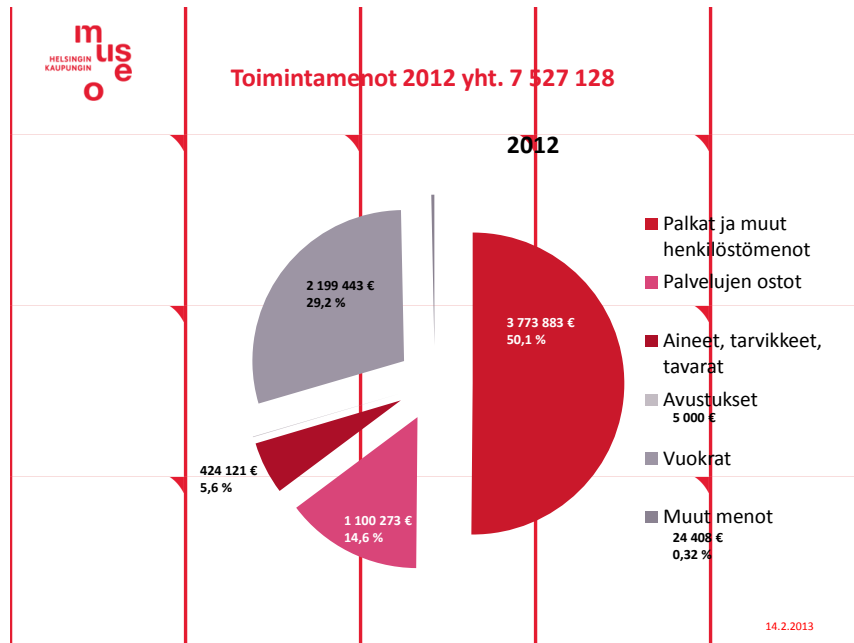
Vuoden kohokohtiin lukeutuivat museon inventointi- ja tutkimushankkeiden tuloksena syntyneiden julkaisujen saamat palkinnot ja hyvä näkyvyys: *Made in Helsinki* -julkaisu palkittiin Antalis Design & Print Award kilpailussa ja syksyllä ilmestynyt *Porrashuoneet – helsinkiläisten porrashuoneita 1800-luvulta 1940-luvulle* sai Suomen Taideyhdistyksen vuoden 2012 kirjallisuuspalkinnon.

Maakuntamuseotyön hedelmiä oli Uudenmaan rikasta museotarjontaa esittelevä ja kulttuuri-matkailuakin palveleva Museo-opas -verkkoportaali, joka toteutettiin Uudenmaan liiton tuella ja yhteistyössä Länsi- ja Itä-Uudenmaan maakuntamuseoiden kanssa. Julkisuuudessa oli hyvin esillä myös museon arkeologinen tutkimustoiminta, kun Senaatintorin eteläreunalla, 1600-luvun kaupungin hautausmaalla tehtiin Helsingin Energian rahoittamat kaivaukset kaukolämpöputkityömaalla. Toimintakertomuksen sivuilla näyttäytyi iloisena ja runsaana museon toiminnan muukin monipuolisuus tutkimuksesta ja kokoelmien tallennustyöstä alkaen aina yleisötapahtumiin, historialliseen kahvilaan, messuihin ja asiantuntijalausuntoihin.

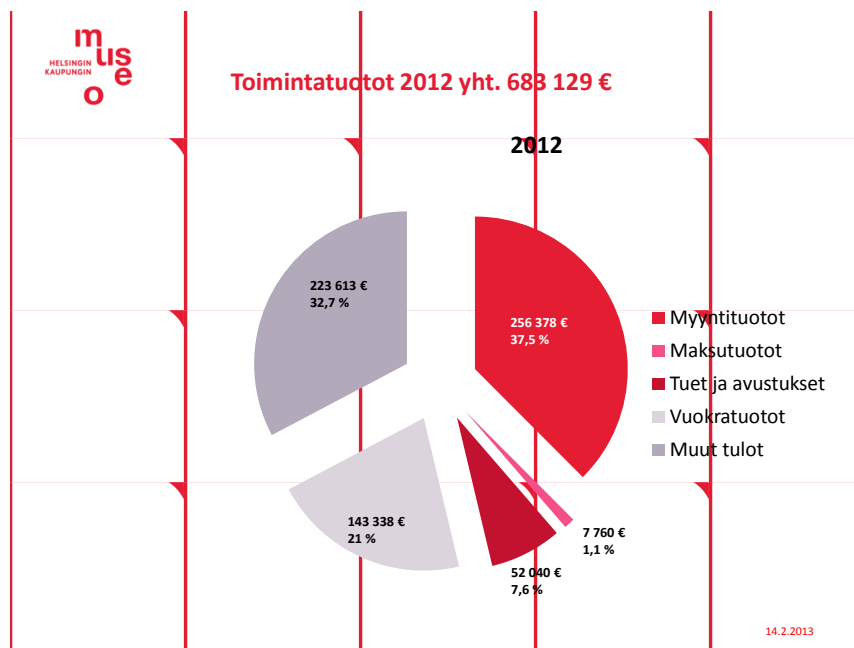
Lämmin kiitos kaikille ystäville, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille, jotka ovat myötävaikuttaneet menestyksekkääseen toimintavuoteen. Arvokkaimman kiitoksen hyvästä vuodesta ja tuloksellisesta, vaikuttavasta työstä haluan osoittaa museon loistavalle, osaavalle ja innostuneelle henkilöstölle.

2.2 Tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus

Kaupunginmuseon käyttötalouden menojen loppusumma oli 7,53 milj. euroa. Ylitysoikeutta saimme 260.000 €. Summa vastasi saatuja harkinnanvaraisia valtionavustuksia ja ulkopuolista rahoitusta etupäässä opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä kattoi Kirsi Suvannon perinnöllä tehdyt muutostyöt Sederholmin talossa, niin että sinne voitiin yhdistää lakkautettujen Koulu- ja Lastenmuseoiden parhaat toiminnot.

Tuloja kertyi kaikkiaan 683 129 euroa ja siitä ylitystä 233 129 euroa eli 51,8 % tavoitetta enemmän, mikä johtui pääasiassa ennakoitua suuremmista valtionavustuksista ja tuloutetusta testamentista. Ilmaisen sisäänpääsyn myötä lisääntyneet kävijämäärät osaltaan kerryttivät myyntituotteista saatavia tuloja.

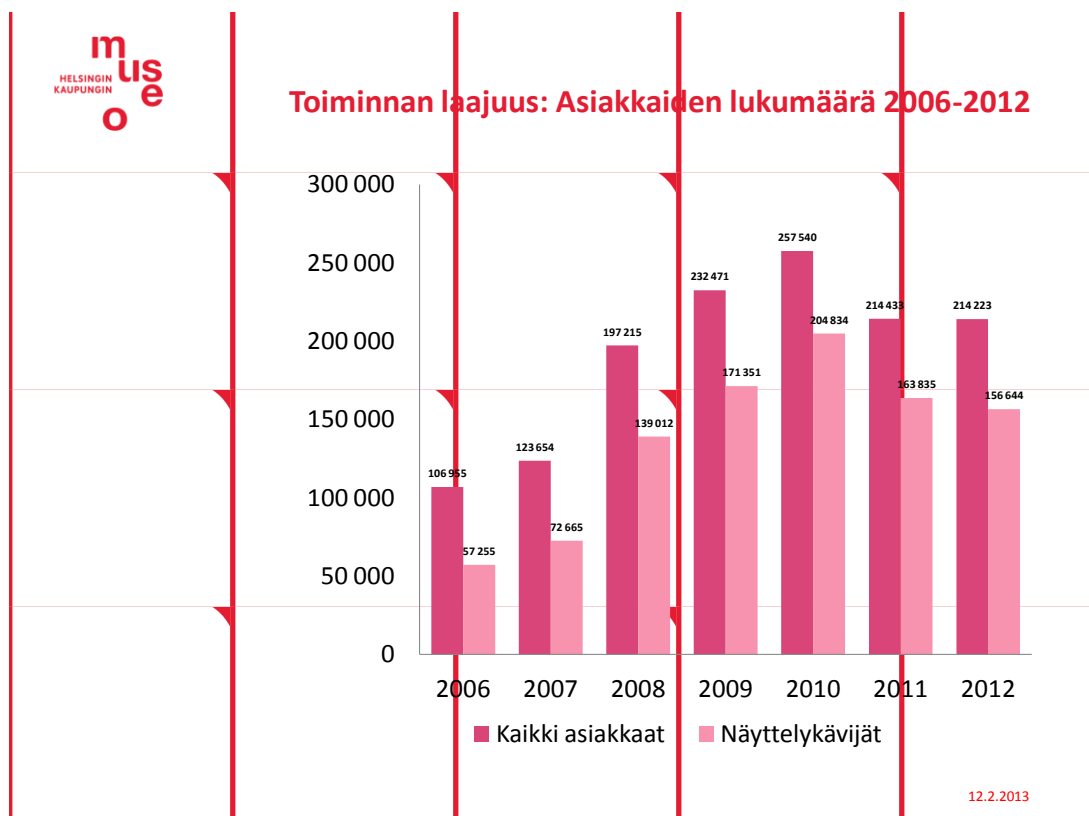

Investointimäärärahoista säästy 59.330 €, josta vuodelle 2013 siirretään 30.000 euroa. Hankintoihin varatulla määrärahalla toteutettiin atk-kalustohankintoja sekä kokoelmakeskuksen hyllytysjärjestelmän täydentämistä.

Menot asukasta kohden olivat 12,47 € (2011: 12,31). Tuottavuus (2009=100) nousi 9 % tavoitteeksi asetetusta ja 27 % edellisvuodesta. Nousuun vaikuttivat ensisijaisesti painotetuissa suoritemäärissä dokumentoidut ja inventoidut kohteet (mm. arkeologinen dokumentointitoiminta).

2.3 Näyttelykävijät ja asiakkaat

Asiakkaita oli kuluneena toimikautena 214 223 (2011: 214 433), joista näyttelykävijöitä oli 156 644 (2011: 163 835). Kaikkien asiakkaiden määrä pysyi lähes ennallaan edelliseen vuoteen nähden, vaikka näyttelykävijöiden määrä laski noin 4,4 %. Museon asiantuntijapalvelua sai 20 999 (2011: 20 150) ulkopuolista asiakasta. Asiantuntijapalvelun saaneiden määrä kasvoi noin 4,2 %.

2.4 Viestintä ja markkinointi

Kaupunginmuseo viestii aktiivisesti näyttelyistään, julkaisuistaan, tapahtumistaan yms. Keskeisiä omia viestintäkanavia ovat kahdesti vuodessa ilmestyvä maksuton Sofia-asiakaslehti, museon verkkosivut sekä sähköinen uutiskirje, joka ilmestyi 20 kertaa. Tavoitteena ollut lehden ja uutiskirjeen tilaajamäärän kasvattaminen onnistui suunnitelmien mukaisesti ja vuoden 2012 lopussa Sofia-lehdellä oli 10 530 (2011: 9 556) ja uutiskirjeellä 6 435 tilaajaa (2011: 5

450). Lisäksi yli 2 800:a kontaktia (2011 lopussa:1 300) on pidetty ajan tasalla yhteisösivusto Facebookin avulla. Kaupunginmuseon verkkosivuilla tehtiin vuoden aikana noin 480 000 sivulatausta ja käyntejä sivustolla oli noin 150 000. Made in Helsinki -näyttelyllä ja Lasten kaupungilla oli lanseerausvaiheessa omat kampanjasivustonsa, jotka keräsivät yhteensä noin 5 200 nettikävijää.

Kaupunginmuseo näkyi kertomusvuonna hyvin julkisuudessa. Mediaosumia printtilehdissä, TV:ssä ja radiokanavilla oli 474 ja sähköisessä mediassa 338 kpl. Kaupunginmuseo puhututtaa myös sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median osumia kertyi vuoden aikana runsas tuhat.

Lehtimainonnan puolella museo näkyi Helsingin sanomien, Hufvudstadsbladetin, Metro- ja Six Degrees -lehtien, Kansan Uutisten, sekä NHL- ja Voima-lehtien sivuilla. Lehtimainonnan lisäksi näyttelyidemme mainoksia näkyi raitiovaunuissa, busseissa ja metrossa sekä liikennevälineiden pysäkeillä. Enemmän funkista Reino! -näyttelyn mainos näkyi myös kymmenen päivän ajan Narinkkatorilla, Rakkautta & Anarkiaa -elokuvafestivaalin näytöllä.

Museo näkyi aktiivisesti myös monissa tapahtumissa, joista on muodostunut yhä merkittävämpi markkinointikanava. Lokakuussa osallistuimme toista kertaa omalla osastolla Helsingin kirjamesuille. Kirjaostosten ohessa museon osastolla oli mahdollisuus seurata historiallista muotinäytöstä, filmitähti-lookin tekemistä tai vaikkapa leikkiä perinteistä pihaleikkiä; ruudun hypymistä. Monelle nuoremmalle kävijälle ruutuhyppely olikin täysin uusi tuttavuus.

Museon esitteitä jaettiin paitsi museon omissa toimipisteissä myös pääkaupunkiseudun kirjastoissa, hotelleissa, matkailuinfossa ja ruotsinlaivoilla sekä katujakeluna historiallisissa roolipuvuissa. Esitteitä ja muuta markkinointimateriaalia jaettiin lisäksi museon omissa ja monissa muiden järjestämissä tapahtumissa.

Erilaiset kilpailut, kyselyt ja arvonnat ovat myös kiinteä osa museon viestintää. Enemmän funkista, Reino! -näyttelyn ennakkomarkkinointiin kuului äänestys, jossa kymmenen näyttelyyn valitun upean elokuva-aiheisen valokuvan joukosta sai äänestää suosikkiaan. Äänestäjillä oli mahdollisuus voittaa avec-kutsu kyseisen näyttelyyn avajaisiin.

Tulevia, vuoden 2013 aikana avautuvia näyttelyitä nostettiin esiin kahden kyselyn avulla. Hulla Helsinkiin -näyttelyyn liittyen tiedusteltiin helsinkiläisten lempipaikkoja ja samalla osallistujilla oli mahdollisuus voittaa eksklusiivinen opastus käynnissä olevaan Enemmän funkista Reino! -näyttelyyn itselle ja kymmenelle kaverille. Tästä kilpailusta viestittiin paitsi museon omissa kanavissa myös HS.fi -sivustolla olleen bannerin avulla. Kilpailu keräsi yli tuhat osallistujaa. Syksyllä 2013 avautuvan Rasvaletti-näyttelyyn liittyen kyseltiin puolestaan 50-luvun muistoja. Osallistujien kesken tulemme arpomaan kymmenen avec-kutsua kyseisen näyttelyyn avajaisiin.

Marraskuussa avattu Lasten kaupunki oli viestintää ajatellen yksi vuoden kohokohdista. Koska kaupungin vanhin talo luovutettiin kaupungin nuorimpien käyttöön, lanseerausvaiheen viestintä rakennettiin lahja-teeman ympärille. Kolme viikkoa ennen Lasten kaupungin avaamista Sederholmin talo muuttui näyttäväksi lahjapaketiksi siihen ripustetun punaisen lah-

janarun avulla. Samalla avautui kampanjasivusto, jossa talo oli lahjanarun lisäksi saanut luukut, jotka joulukalenterin tavoin päivä päivältä johdattelivat kohti avajaisia. Lahja-teema jatkui avajaispäivänä, jolloin museon työntekijät jalkautuivat Helsingin päärautatieasemalle. Siellä he historiallisiin roolipukuihin pukeutuneina jakoivat pieniä lahjapaketteja, joiden sisällä oli museon logolla varustettu punainen jojo ja pieni kortti joka leikkisällä tavalla kertoi Lasten kaupungin avautumisesta.

2.5 Asiakastyytyväisyys

Kaupunginmuseo jatkoi asiakaspalautteen keräämistä kaikissa museon toimipisteissä. Palautetta kerättiin toiminnan kehittämiseksi sekä perinteisellä paperilomakkeella että museon verkkosivujen kautta. Lisäksi toimipisteistä raportoidaan saatu suullinen palaute ja vieraskirjoihin kertynyt palaute.

Sähköisiä asiakaskyselyitä tehtiin Sofiankadun, Sederholmin talon ja Hakasalmen huvilan näyttelyissä sekä Tuomarinkylän kartanossa, Työväenasuntomuseossa, Ratikkamuseossa ja Ruiskumestarin talossa. Asiakastyytyväisyys oli kautta linjan erinomaisella tasolla. Näyttelyiden osalta parhaan vastaanoton sai *Enemmän funkista Reino!* -näyttely, joka asteikolla 1 – 5 sai tuloksen 4,29. Museoista kävijöitä viehättivät eniten työväenasuntomuseo (4,53) ja Ruiskumestarin talo (4,45).

Kaikkien näyttelyiden keskiarvo oli tupa-tavoitteena olleen näyttelyaiheen kiinnostavuuden osalta 4,3 ja toisena tavoitteena olleen asiakaspalvelun osalta 4,34.

3 KOKOELMAT

Aktiivinen näyttelyvuosi hallitsi kokoelmatyötä. Tallenteiden valitseminen näyttelyihin ja niiden konservointi sekä esillepanoon ja rakentamiseen osallistuminen työllisti merkittävästi. Näyttelytoiminnan ohella pyrittiin kuitenkin jatkuvasti kokoelmanhallinnan laajentamiseen sekä kokoelmalogistiikan kehittämiseen. Kokoelmia inventoitiin ja niitä luetteloiitiin tietokantaan systemaattisesti. Myös ennaltaehkäisevän konservoinnin toimenpiteet, kuntokartoitukset sekä tarvittaessa konservointi olivat edelleen merkittävä osa kokoelmienhallinnan tason nostamista.

Yleisölle järjestettyjä suosittuja kokoelmakeskusvierailuja jatkettiin.

Toimintavuonna kokoelmayksiköt osallistuivat myös kahteen valtakunnalliseen kehittämishankkeeseen, kokoelmien hallintaa ja hallintakäytäntöjen yhtenäistämistä kehittävään Museo2015 -hankkeeseen ja kulttuurihistoriallisten museoiden tallennustyönjakoa ja nykydokumentointiyhteistyötä edistävään TAKO-hankkeeseen. Tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss oli TAKO-ohjausryhmän puheenjohtaja.

Monipuolinen perustyö yhdistettynä vilkkaaseen näyttelytoimintaan sekä kasvavaan ohjelmatuotantoon on edellyttänyt edellisvuosien tapaan sekä määräaikaisen työvoiman palkkaamista että ostopalveluiden käyttöä.

3.1 Kokoelmanhallintajärjestelmä ja kokoelmien luettelointi tietokantoihin

Kevään 2012 aikana museon käyttämään MediaKsi-kokoelmanhallintajärjestelmään toteutettiin kaksi uutta tietokantaa: liikkuvan kuvan kanta sekä äänen tallentamiseen tarkoitettu kanta. Liikkuvan kuvan tietokantaan digitoitiin ja tallennettiin noin yksitoista tuntia kaitafilmiaineistoja 1950–1980-luvuilta, mm. ainutlaatuinen kokonaisuus helsinkiläisen perheen elämästä vuosikymmenten varrelta sekä Helsingin olympiakisoissa 1952 vierailleen brittiläisen turistin kuvaama aineisto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi museolle digitointiavustuksen, jota käytettiin tietokantojen toteutukseen ja kaitafilmiaineistojen digitointiin ja luettelointiin. Avustuksella katettiin myös väriefilmiaineiston digitointia.

Työ kokoelma- ja rakennuskulttuuritietokantojen avaamiseksi julkiseen käyttöön internetin välityksellä jatkui. Museo päätti luopua omasta asiakasliittymähankkeestaan ja lähti mukaan Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeen toiseen aaltoon. KDK-liittymä vaatii kokoelmanhallintajärjestelmältä rajapinnat, joiden avulla tietokantojen sisältö saadaan KDK:n kautta haettavaksi ja julkiseen verkkoon. Rajapintojen ja vaadittujen taustajärjestelmän muutosten suunnittelu käynnistettiin, ja niiden toteutus alkaa vuoden 2013 alussa.

Esinekokoelmien tietokantaan tallennettiin vuoden aikana pääasiassa inventoituja, näyttelyihin tulevia sekä uutta kartuntaa olevia esineitä 1 654 tallennetta. Esinetietokannan tallenteiden yhteismäärä oli vuoden lopussa 62 502 tallennetta.

Valokuvakokoelmissa jatkettiin digitointistrategian mukaista valokuvien digitointia ja luetteloointia. Hakasalmen huvilassa avautuu vuoden 2013 marraskuussa 1950-luvun Helsinkiä käsittelevä Rasvaletti-valokuvanäyttely, jota ennakoiden kokoelmatyön painopisteenä oli 1950-luvun aineisto. Suurimpia digitoituja kokonaisuuksia olivat Elannon negatiivikokoelma ja valokuvaaja Eino Heinosen tuotanto. Arvokkaiden lasinegatiivien sekä huonosti säilyvien väridiapositiivien digitointia jatkettiin, muun muassa A. E. Rosenbröijerin 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa kuvaaman lasinegatiivikokoelman laadukas digitointi ja luettelointi saatiin valmiiksi. Lisäksi keskeisen osan vuosittaisesta digitointi- ja luettelointityöstä muodostivat kuva-arkiston asiakaspalvelun kautta tilatut kuvat ja museon omissa dokumentointiprojekteissa tuotetut kuvat. Valokuvatietokantoihin luetteloitiin yhteensä 3560 kuvaa, ja vuoden lopussa kuvia oli tietokannassa 54585.

Taidekokoelmassa saatiin päätökseen grafiikkakokoelman luettelointitietojen ja inventointikuvien vienti TEOS-tietokantaan. Tietokantaan luetteloitiin myös vuoden uudet hankinnat, joista tallennettiin julkaisukelpoiset kuvat. Tietokantaan luetteloitiin yhteensä 151 teosta. Vuoden päättyessä tietokannassa oli 5378 taideteosta.

Arkistokokoelmassa suurin yhtenäinen luetteloointiprojekti oli G. W. Sundmanin kauppahuoneen kirjeenvaihto 1700-luvun lopulta 1830-luvulle. Mittavasta kokoelmasta tietokantaan vietiin tiedot 948 kirjeestä. Tietokantaan jatkettiin rakennuspiirustuskokoelman luetteloointia ja sinne vietiin mm. Helsingin olympialaisten julisteen kilpailuehdotuksia. Julkaisukelpoisine ku-

vineen luetteloitiin myös Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga -projektin asemakaavoja ja rakennussuunnitelmia. Tietokantaan luetteloitiin yhteensä 1515 tallennetta. Vuoden päättyessä arkistotallenteita tietokannassa oli 22076.

Kulttuuriympäristöyksikössä luetteloitiin merkittävä määrä kulttuuriperintöä digitaaliseen muotoon kuluneena vuotena, yhteensä 2110 tallennetta. Arkeologian osalta luetteloituja tallenteita oli 1344 kappaletta. Rakennusperintöön liittyviä valokuvia luetteloitiin 766 kappaletta.

3.2 Esinekokoelmien kartuttaminen

Esinekokoelmat karttuivat kertomusvuonna 12 hankintaerällä. Hankintaerien yhteismäärä, taide ja arkisto mukaan lukien, oli 37. Lisäksi kokoelmiin tehtiin kaksi ostoa, jotka liittyivät Vanhankaupunginkosken kalastusdokumentointiin.

Yksityisiä lahjoituksia

Museo sai lahjoituksena ”varmuusvaraston”, joka sisältää kahvia, tupakkaa, lihaliemikuutioita, maitojauhetta, herneitä ja sokeria. Noin vuoden 1962 vaiheilla kätkeyty varasto löytyi remontin yhteydessä osoitteesta Topeliuksenkatu 3A, umpeen levytetystä ja maalatusta yläkomerosta. Lieneekö Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välille 15. lokakuuta 1962 puhjennut Kuuban kriisi saanut asukkaan keräämään varaston pahan päivän varalle?

Toinen kriisiaikoihin liittyvä esine on lahjoittajan helsinkiläisestä Kollman Kappa -nimisestä liikkeestä hankkima kaulaliina, johon on painettu nimi ”Stefan Kollman”. Itävallan juutalainen Stefan Kollman oli Suomesta Saksaan luovutettavien listassa vuonna 1942. Hän säästy i lopulta luovutukselta, mutta hänen veljensä Georg Kollman vaimoineen joutuivat 2-vuotiaan poikansa kanssa Auschwitziin 6.11.1942. Georg Kollman oli ainoa kahdeksasta Suomen luovuttamasta juutalaisesta, joka selvisi hengissä Auschwitzin keskitysleiriltä.

Helsinkiläisiin yrittäjiin liittyviä esineitä oli kolmessa lahjoituksessa. Lastenvaatekokoelma karttui 1970-luvun hupparilla, housuilla ja hupullisella haalarilla. Vaatteet on valmistanut helsinkiläinen EasyBeasy. Vuosina 1970–1991 toimineen EasyBeасыn haalareita myytiin satoja tuhansia kappaleita Suomessa, muissa Pohjoismaissa ja Saksassa. Osoitteessa Lauttasaa-renkatu 6 toimineen Oskar Janatuisen Kuvan- ja kivenveistämö oli puolestaan erikoistunut hautapatsaisiin, kuvanveistoksiin, puutarhakoristeisiin sekä terastitöihin ja rakennusornamenteihin. Liikkeestä saatiin lahjoituksena muun muassa työkalulaatikko, terastirautoja, hiomakone, veistojalusta sekä terastiveistos ”Painivat karhut”. Esinelahjoitusta täydentävät valokuvat sekä Kulttuuriympäristöyksikön tekemä Oskar Janatuisen pojan Aapo Janatuisen haastattelu. Kokoelmissa entuudestaan ollutta vuonna 1991 toimintansa lopettaneen A. Mattlinin työvaatekokonaisuutta voitiin täydentää muutamilla uusilla vaatekappaleilla sekä kaavoilla ja arkistotallenteilla.

Citypress Oy/Janton Oy lahjoitti City -lehden jakelutelineen sekä kolme kappaletta ns. lööp-pejä ja nipun City-lehteä. 1980-luvulla tapahtuneen kaupunkikulttuurin uuden aallon ikoniksi muodostunut City-lehti ilmoitti lopettavansa toimintansa vuoden 2012 heinäkuussa ja se jul-

kaisi viimeiset paperiset numeronsa saman vuoden syksynä. Lakkauttamisen myötä jakelutelineet hävisivät kaupunkikuvasta.

Helsingin Vanhankaupunginkosken kalastusta dokumentoitiin haastattelemalla ja valokuvaamalla kalastajia. Perhokalastajalta saatiin lahjoituksena perhorasia ja 14 kpl erilaisia perhoja. Ostoina hankittiin uistinkalastajan kahluuhousut, -takki ja -kengät, vapa keloineen sekä 10 kpl vaappu-uistimia. Toiselta kalastajalta ostettiin kokoelmiin lähes seitsemän metriä pitkä, kalastajan itsensä valmistama lippohaavi.

Virastojen ja yhdistysten lahjoituksia

Sosiaalivirasto/Tekstiilityökeskus lahjoitti Auroran sairaalassa käytössä olleet kastemekot 1980–1990-luvulta, Muumi-kuvioiset verhot vuodelta 1958 sekä sairaanhoitajan päähineen tärkkäysohjeen. Samaan lahjoitukseen kuuluu myös kaupungin työtuvilla (nyk. Tekstiilityökeskus) tehty mallikappale Helsingin kaupungin lastentarhojen makuupussiksi. Makuupussi on ollut käytössä ainakin 1970-luvulla, jolloin lyhytten äitiyslomien takia hyvinkin pieniä lapsia vietiin päivähoitoon.

3.3 Valokuvakokoelmien kartuttaminen ja dokumentointivalokuvaus

Vuoden aikana liitettiin 30 kuvaerää, joista suurin osa koostui yksityishenkilöiden pienistä valokuvalahjoituksista, jotka sisältävät pääasiassa koti-, juhla- tai luokkakuvia. Harvinaisempaa materiaalia ovat Helsingin musiikkielämään liittyvän treenikämppekyselyn tuloksena saadut kuvat helsinkiläisbändien treeneistä menneiltä vuosikymmeniltä. Kokoelmiin liitettiin myös kultajaaja A. Savolaisen työhön liittyviä kuvia ja esineitä. Constantin Grünbergin ja hänen sukunsa vaiheisiin liittyvien kuvien tallentaminen museon kokoelmiin jatkui myös vuoden 2012 aikana. Kuvia on tähän mennessä digitoitu jo hieman yli 400 kappaletta. Ammattivalokuvaajilta saatiin ja ostettiin rakennettuun ympäristöön liittyviä dokumentointikuvia, kuten Museokuvan Matti Huuhkalta Remanderin talon, Aleksanterinkatu 16, dokumentointikuvauksen aineisto ja Kari Haklilta modernismin arkkitehtuurikohteita Helsingissä. Helsingin kaupungin museon kuva-arkisto vastaanotti kaupungin virastojen valokuvamateriaalin päätearkistona Kaupungin Hallintokeskuksen Tiedotuksen valokuva-, video- ja filmimateriaalia, joka sisältää aktiivikäytöstä poistettua kuva-aineistoa.

Määrällisesti suurin kartunta syntyi museon omien valokuvaajien dokumentointikuvauksista, joita toteutettiin sisältöyksiköiden suunnitteleman valokuvausohjelman mukaisesti. Kuvaukset liittyivät kulttuuriympäristön muutoksiin, museon tutkimus- ja näyttelyprojekteihin ja nykyajan ilmiöihin. Helsingin musiikkielämään liittyvä dokumentointihanke aloitettiin vuoden 2012 aikana, se liittyy museon vuonna 2015 avattavaan musiikkiaiheiseen näyttelyyn. Siihen liittyen kuvattiin 1960-luvulla perustettu, pääkaupunkiseudun ainoa toiminnassa oleva tanssilava Helsinki-Pavi, Kaartin soittokunnan vahtiparaati ja esiintyminen Senaatintorilla ja Espan lavalalla, noin 20 erityyppistä katusoittajaa Helsingin keskustassa, sambakulkue, puistotanssit Oopperan lavalla, teknotapahtuma Alppimuisto Alppipuistossa, yhdysvaltalainen Pelastusarmeijan kuoro ja yhteislauluilta Soutustadionilla. Alkuvuodesta jatkui helsinkiläisten porrashuoneiden kuvaus, jonka upeat Juho Nurmen ottamat kuvat julkaistiin palkitussa Porrashuonekirjassa. Kaupunkiympäristön muutosta dokumentoitiin kuvaamalla Jätkäsaaren ja Kalasata-

man rakentamista. Vanhan kauppahallin peruskorjaukseen liittyvä dokumentointityö aloitettiin joulukuussa 2012 kuvaamalla kauppahallin toimintaa. Vanhankaupunginkosken vapaa-ajankalastuksen dokumentointihankkeeseen liittyi oleellisena osana myös valokuvaus. Kaupunkikulttuuria tallennettiin kuvaamalla mm. Kumpulan kyläjuhlat, Maailma kylässä –festivaali Rautatientorilla ja Kaisaniemen puistossa, ravintolapäivä ja siivouspäivä syksyllä sekä Matilatori Eat & Joy Kluuvin kauppakeskuksessa. Keski-Uudenmaan museoiden kuvaaminen museoportaalilla varten jatkui keväällä ja kesällä.

Lahjoituksina saatiin 435 kuvaa ja Halken arkiston iso lahjoituserä kuvia ja videoita. Omaa kuvatuotantoa syntyi noin 5 000 kpl.

3.4 Taidekokoelman kartuttaminen

Helsinki-taiteenkokoelma karttui seitsemällä uudella hankintaerällä. Niistä merkittävin oli Helsingin kaupunginmuseon ystävät ry:n lahjoitus, joka käsittää kuusi huutokaupoista hankittua öljymaalauksia mm. Onni Ojan Töölön sokeritehtaan konttorirakennusta esittävä maalaus vuodelta 1946, Eric Vasströmin maalaus Kaisaniemenkadusta vuodelta 1945 ja Georg Engeströmin tehdassarjaan kuuluva Salmisaarta kuvaava maalaus vuodelta 1956. Lahjoituksena saatiin myös vuonna 1891 maalatut muotokuvat Hotelli Seurahuoneen vahtimestarina toimineesta J. F. Holmbergista ja hänen vaimostaan Carolinasta, o.s. Wallenius.

3.5 Arkistokokoelman kartuttaminen

Arkistokokoelman karttui 16 hankintaerällä. Lahjoituksena saatiin mm. Helsingissä opiskelleen ja työskennelleen kättilön tutkintotodistus ns. Kättilön-Kirje vuodelta 1920, työtodistuksia 1930-luvulta ja erokirja vuodelta 1957. Rakennuspiirustuskokoelma karttui Ruoholahdenkatu 8:aa koskevalla piirustussarjalla vuosilta 1885–1890. Nykydokumentoinnin piiriin kuuluivat Presidentinvaalien ja kunnallisvaalien kampanja-aineistojen keruu ja Helsingin pääkaupungiksi tulon 200-vuotisjuhlavuoteen liittyvien tilaisuuksien kutsujen, ohjelmien ja oheismateriaalien tallentaminen.

3.6 Kirjasto

Helsingin kaupunginmuseon kirjaston kokoelmat käsittävät lähinnä museoamatillista tutkimuskirjallisuutta sekä museoesineiksi luokiteltuja kirjoja. Kirjasto palvelee kirja- ja lehtikokoelmiensa sekä tietokantojensa avulla museon työntekijöitä. Museon ulkopuolelle aineistoa ei lainata, mutta kirjasto antaa kaupungin historiaa koskevaa tietopalvelua. Kirjaston kokoelmat karttuivat ostoin, lahjoituksin ja julkaisuvaihdon kautta. Kirjat, joissa on julkaistu museon kuvia, toimitetaan museon kirjastoon.

3.7 Kokoelmien hoito ja konservointi

Muotoilupääkaupunkivuoden kaksi näyttelyä, Enemmän funkista, Reino ja Made in Helsinki sekä marraskuussa avattu Lasten kaupunki olivat toimintavuonna pääroolissa kokoelmakeskuksissa ja konservoinnissa.

Perustehtävään kuuluvan näyttelykonservoinnin lisäksi konservaattorien ja museomestarien työpanos korostui erityisesti esineellisesti runsaan Made in Helsingin esillepanon suunnittelussa ja rakentamisessa. Näyttelysuunnittelija ja tekstiilikonservaattori suunnittelivat näyttelyyn esimerkiksi uudenmallisen hattutelineen. Antiikkiesineiden asianmukainen huolto ja konservointi olivat keskeisinä teemoina myös näyttelyn oheistapahtumissa, joiden järjestämisessä konservaattoreilla oli siksi tavallista suurempi vastuu.

Kokoelmamuseomestarit ja museoavustaja vastasivat kolmen ison näyttelyn ja viikoittaisten kokoelmakuljetusten lisäksi laina- ja tutkimusasiakkaiden edellyttämästä kokoelmalogistiikasta. Työtä helpottivat sijaintikoodit, jotka otettiin vuonna 2012 käyttöön myös tekstiilikokoelmassa.

Ennaltaehkäisevä konservointi keskittyi näyttely- ja säilytysolosuhteiden seurantaan museoissa sekä kolmessa kokoelmakeskuksessa. Näyttelytiloista ongelmallisimmin oli Kulttuurikeskus Korjaamolla toimiva Ratikkamuseo, jossa esineet ovat erityisen alttiina kulutukselle ja vaurioille. Uutena mittauskohteena olivat kuljetukset, joiden esineille aiheuttamaa rasitusta kokoelmamuseomestari ja esinekonservaattori kartoittivat tärinämittarin avulla.

Vuoden aikana toteutetuista kokoelmaintoinneista merkittävimmät olivat jalometallikorujen sekä 1800-luvun silkkipukujen inventoinnit. Molemmista projekteista vastasi määräaikainen konservaattori vakituisten esine- ja tekstiilikonservaattorien keskittyessä näyttelykonservointiin.

Malmin kokoelmakeskuksessa tehdyt inventoinnit valmistelevat osaltaan Sofiankadulla vielä olevien arkistomakasiinin ja konservointitilojen vuonna 2013 alkavaa siirtoa kokoelmakeskuksiin.

Arkeologisia tallenteita huollettiin 367 kappaletta.

Arkisto-, taide- ja valokuvakokoelmissa tehtiin huoltotoimenpiteitä osana normaalia kokoelmatyötä. Paperikonservaattoria työllistivät Made in Helsinki, Enemmän funkista, Reino! ja Lasten kaupunki -näyttelyihin valittujen paperipohjaisten tallenteiden konservointi ja huolto sekä näytteillepano.

3.8 Kuvalaitos

Kuvalaitos tuottaa digitaaliset kuvatiedostot ja kuvatulosteet kokoelmatietokantoihin, arkistoihin, julkaisuihin, näyttelyihin, tiedotukseen, markkinointiin ja kuva-arkiston asiakkaille.

Kuvalaitoksen toimintaa leimasi vesivahingon seurauksena lähes koko vuoden kestänyt väistötiloissa toimiminen ja hajasijoitus. Tästä huolimatta digitointimenetelmien ja digitoinnin tapojen kehittämistä jatkettiin. Työprosessia uusittiin siirtymällä kokonaan kameralla tapahtuvaan vedosten, negatiivien ja diojen digitointiin. Pitkään jatkuneella digitoinnin kehittämissankkeella osallistuttiin kaupunginjohtajan innovaatiokilpailuun. Edellisten vuosien tapaan kuvalaitoksella on käynyt museo-, arkisto ja valokuvausalan ammattilaisia tutustumassa siellä käytössä oleviin työmenetelmiin ja –tapoihin sekä laitteisiin. Kuvalaitoksen henkilökunta jakoi

digitoinnin osaamistaan Keski-Uudenmaan museoille järjestetyillä digitoinnin koulutuspäivillä osallistamalla koulutuksen suunnitteluun ja opastamalla osallistujia.

Vuoden aikana on Kuvalaitoksella on jatkettu yhteistyössä kuvatutkijoiden kanssa 1950- ja 60-luvun väridiojen, lepoarkistossa olevien vanhojen alkuperäisvedosten ja huonokuntoisten nitraattinegatiivien digitointia.

Kuvankäsittelijät digitoivat vuoden mittaan 7680 kuvaa (2011: 7846). Kuva- ja tekstitulosteita tehtiin museon näyttelyihin ja markkinointiin sekä asiakkaille 1436. Kuvia, julisteita ja näyttelytekstejä laminoitiin 448.

Arkistokokoelmassa suurin yhtenäinen luettelointiprojekti oli G. W. Sundmanin kauppahuoneen kirjeenvaihto 1700-luvun lopulta 1830-luvulle. Mittavasta kokoelmasta tietokantaan vietiin tiedot 948 kirjeestä. Tietokantaan jatkettiin rakennuspiirustuskokoelman luettelointia ja sinne vietiin mm. Helsingin olympialaisten julisteen kilpailuehdotuksia. Julkaisukelpoisine kuvineen luuteloitiin myös Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga -projektin asemakaavoja ja rakennussuunnitelmia. Tietokantaan luuteloitiin yhteensä 1515 tallennetta. Vuoden päättyessä arkistotallenteita tietokannassa oli 22076.

4 NÄYTTELYTOIMINTA

4.1 Museot ja näyttelyt

Enteitä ja ennustuksia Koiramäen tapaan

29.1.2012 saakka

Lokakuussa 2011 Sederholmin talon valtasivat Mauri Kunnaksen suositut Koiramäki-hahmot. Lastennäyttely tutustutti kävijät entisajan töihin, tapoihin ja uskomuksiin. Turun maakuntamuseon tuottama näyttely koostui kuvakankaista, näyttelyrekvisiitasta ja Kuralan Kylämäen opetuskokoelmaan kuuluvasta esineistöstä. Kaupunginmuseo täydensi näyttelyä uusilla kuvakankailla ja museon kokoelmiin kuuluvalla esineistöllä ja rekvisiitalla.

Enemmän funkista, Reino – Design Helsinki-elokuvissa.

15.2.2012–15.1.2013

Enemmän funkista, Reino -näyttely kaupunginmuseon päärakennuksessa yhdisti osana World Design Capital 2012 -teemavuotta kotimaisen elokuvan, Helsingin ja designin yhteen. Näyttely pohjautui lavastaja Minna Santakarin ideaan. Hän myös vastasi näyttelysuunnittelusta ja näyttelyn visuaalisesta ilmeestä. Näyttely tehtiin yhteistyössä Kansallisen audiovisuaalisen arkiston, KAVAn kanssa. Elokuva-kohtaisten osastojen lisäksi esiteltiin elokuvien tekemisen osa-alueista muun muassa lavastusta ja puvustusta. Valkokankailla näytettävien elokuvaotteiden taustalla komeili Helsinki. Itse näyttelytila oli raivattu auki miltei tiloissa olleen Stockmannin tavaratalon aikaiseen asuunsa. Oheisesittelyissä nähtiin ja kuultiin elokuvatahtien ja elokuvatyöntekijöiden henkilökohtaisia aiheopastuksia ja kertomuksia. Kävijämäärä nousi miltei viiteenkymmeneen tuhanteen.

Näköalapaikka – Kertomuksia Pihlajamäestä

4.2.–26.2.2012, 8.3.–18.4.2012, 12.5.–26.8.2012

Vuonna 2012 tuli kuluneeksi 50 vuotta, kun ensimmäiset talot valmistuivat Pihlajamäkeen. Juhlavuoden kunniaksi kaupunginmuseo julkaisi kirjan *Näköalapaikka – Kertomuksia Pihlajamäestä*. Kirjassa yhdeksän pihlajamäkeläistä perhettä kertoo kotiseutunsa asumisesta ja arjesta. Toimittaja Kristiina Markkanen ja valokuvaaja Lidia Tirri kokosivat kirjan haastattelu- ja valokuva-aineiston. Materiaalin pohjalta tehtiin samanniminen näyttely, joka oli esillä Pihlajamäen ostoskeskuksessa, Viikin kirjastossa ja Sederholmin talossa. Kirja ja näyttely olivat osa WDC-vuoden ohjelmaa. Kaupungin lähiörahasto tuki hanketta.

Helsinki Photography Biennial 2012: No Exit – Kaupungin tila ja No Exit – Eletty kaupunki

2.3.–22.4.2012 ja 2.3.–29.4.2012

Helsinki Photography Biennial on Valokuvataiteilijoiden liiton järjestämä uuteen valokuvaan keskittyvä tapahtuma. Kun vuoden 2012 teemaksi oli valittu kaupunki ja urbaani, oli Helsingin kaupunginmuseo luonteva yhteistyökumppani. Biennaalen päänäyttelyt olivat esillä maaliskuuhuhtikuussa Hakasalmen huvilassa (*No Exit – Kaupungin tila*) ja Sederholmin talossa (*No Exit – Eletty kaupunki*). Näyttelyissä oli esillä teoksia kaikkiaan 32 kansainväliseltä valokuvataiteilijalta.

Pää ja sydän. Helsinki 200 vuotta pääkaupunkina

4.4.–17.6.2012

Museo osallistui Virka Gallerian tuottamaan pääkaupunkina olon 200-vuotisjuhlanäyttelyyn käsikirjoitusvaiheessa ja lainaamalla näyttelyyn esine-, arkisto- ja valokuvakokoelmiaan.

Made in Helsinki

12.6.2012 – 1.9.2013

Made in Helsinki -näyttely avattiin Hakasalmen huvilassa Helsinki-päivänä 12.6. Näyttelyssä nostettiin esiin sekä pääkaupungin 200-vuotisjuhlavuoden että muotoilupääkaupunkivuoden teemoja kertomalla Helsingissä tehdyistä esineistä ja niiden tekijöistä. Näyttely on kunnianosoitus osaamiselle, jota Helsingissä on ollut sen perustamisesta lähtien. Esillä on sekä perinteisiä keräilijän aarteita, hopeaa ja hienoja ateljeepukuja että arkipäivän aarteita, joita teollisuuden ja teollisen muotoilun kehitys ovat tuoneet kaikkien ulottuville. Näyttelyyn on liittynyt laaja oheisohjelma, suosittu Kultaa- ja hopeaa -tapahtumapäivä sekä esitelmiä. Näyttelyssä esillä oleva Uusix-verstas on järjestänyt kierrätysteemaan liittyviä työpajoja.

Lasten kaupunki Sederholmin talossa

21.11.2012 alkaen

Kaupunginmuseon uusi museo koostuu 1700-luvun kaupunkia mukailevasta leikki- ja oppimisympäristöstä, Helsingin koululaitoksen historiasta ja 1920–30-luvun koululuokasta, lapsuuden historia -osiosta sekä 1970-luvun mummolasta. Lasten kaupungin rakentamisen mahdollisti museonystävä Kirsti Suvannon testamenttilahjoitus.

Päiväkodeille ja kuluille museossa on tarjolla ilmaiset teemaopastukset Matka 1700-luvulle ja Lapsuus Helsingissä sekä aikamatka nimeltä Vanhanajan oppitunti. Viikonloppuisin vapaaehtoiset museomummit ja museovaari keskustelevat museokävijöiden kanssa monista eri asioista.

Kuvapolut

Kuvapolut -sähkökaappikonsepti on kiinnostanut kaupunginosayhdistyksiä. Puistola-seura sai oman polkunsä tänä vuonna. Ja lisää polkuja on tulossa.

Kaupunginmuseon näyttelyt toimipisteittäin:

Hakasalmen huvila

Merelle – 150 vuotta purjehdusta Helsingissä 27.5.2011–8.1.2012
No Exit – Kaupungin tila, Helsinki Photography Biennial 2.3.–22.4.2012
Made in Helsinki 12.6.2012–1.9.2013

Sederholmin talo

Enteitä ja ennustuksia Koiramäen tapaan 1.10.2011–29.1.2012
No Exit – Eletty kaupunki, Helsinki Photography Biennial 2.3.–29.4.2012
Näköalapaikka – kertomuksia Pihlajamäestä 12.5.–26.8.2012
Lasten kaupunki 21.11.2012-

Ruiskumestarin talo

Pikkuporvariskoti 1860-luvun Helsingissä

Raitioliikennemuseo

Vuosisadan ratikkamatka

Tuomarinkylän museo

Tyylikästä

Työväenasuntomuseo

Työläiskoteja 1910-luvulta 1980-luvulle

4.2 Näyttelykävijät

Helsingin kaupunginmuseossa kävi vuoden 2012 aikana 156 644 kävijää. Kävijämäärä laski edelliseen vuoteen verrattuna noin 4 %. Museoissa kävi vuoden 2012 aikana keskimäärin 16,46 kävijää/aukiolotunti (2011: 17,58).

Sofiankatu 4:n kävijämäärä kasvoi huomattavasti ollen noin 48 000 (2011: 37 000). Hakasalmen huvilassa ja Ratikkamuseossa kävijöitä oli edellistä vuotta vähemmän ja muiden museoiden kävijämäärät olivat jotakuinkin edellisen vuoden tasolla.

Kävijämäärät museoittain:

	2008	2009	2010	2011	2012
Sofiankatu 4	46667	47942	43967	37222	47810
Hakasalmen huvila	12883	34454	57462	38231	26633
Sederholmin talo	33270	27980	34413	33753	35462

Koulumuseo	5431	5023	4528		
Voimalamuseo	3559	7019	5287		
Työväenasuntomuseo		5682	3673	4504	4735
Ruiskumestarin talo	4858	5528	4529	5287	4526
Tuomarinkylän kartanomuseo	19843	18854	18781	8349	9408
Ratikkamuseo	12551	18869	32194	36489	29070
YHTEENSÄ	139062	171351	204834	163835	156644

Museon verkkosivut

- sivulatauksia	467 884
- käyntejä	149 487
- kävijöitä	125 219

5 YLEISÖPALVELUT

5.1 Museoiden aukioloajat

Helsingin kaupunginmuseo, Sofiankatu 4, oli avoinna (15.2. alkaen) arkisin ma –pe klo 9 – 17, to klo 9 – 19 ja viikonloppuisin klo 11 – 17. Muiden museoiden aukioloaika oli keskiviikosta sunnuntaihin klo 11 – 17, Sederholmin talo ja Hakasalmen huvila olivat lisäksi torstaisin avoinna klo 19:ään. Ympäri vuoden avoimia museoita olivat päärakennus Sofiankatu 4, Hakasalmen huvila, Sederholmin talo, Tuomarinkylän kartano ja Ratikkamuseo.

Ruiskumestarin talo avattiin kesäksi ja joulukaudeksi (avoinna 4- 8.1., 6.6.-16.9 ja 7.11.-30.12). Työväenasuntomuseo oli avoinna koko kesän (9.5.-30.9).

Museon sitova toiminnallinen tavoite oli 9 000 aukiolotuntia. Tavoite ylitettiin: aukiolotuntien määrä oli 9 517 (2011: 9 320), määrässä oli kasvua yli 2%.

5.2 Museo oppimisympäristönä

Helsingin kaupunginmuseon opetuspalvelut on tarkoitettu kaikenikäisille kohderyhmille: päiväkodeille, kouluille ja muille oppilaitoksille, sekä erilaisille järjestöille ja yhdistyksille. Lisäksi museopedagogia tukee osaltaan uussuomalaisen kotoutumista. Myös ikääntyvien hyvinvoinnin edistäminen on kuulunut toimintaan.

Kaupunginmuseon opetustiimi koostuu viidestä museolehtorista ja kahdesta työpajaohjaajasta. Opetuspalvelut koostuvat näyttelyopastuksista, luennoista, esitelmistä, tietopalveluista, kursseista, kerhoista, työpajoista sekä opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjauksesta. Ammattitaitoa on täydennetty koulutustilaisuuksilla sekä opintomatkoilla. Kuluneena vuonna osallistuttiin esimerkiksi museon henkilökunnalle räätälöityyn projektinhallintakoulutukseen ja Poh-

joismaiseen museopedagogiseen seminaariin Poikkeaa raiteilta Kulttuuritehdas Korjaamalla. Lisäksi tehtiin tutustumiskäynti Tukholman Statens historiska museettiin.

Museolehtorit ovat ottaneet osaa julkaisutoimintaan erilaisten artikkeleiden kirjoitus-, toimitus- ja käännöstöiden muodossa. Lisäksi opetustiimiä ovat työllistäneet eri näyttelyiden suunnittelu- ja oheisohjelmatyöryhmät sekä muut työryhmät, esimerkiksi Lähiöprojekti 2012–2015 ja Kulttuuria kouluille -työryhmät yhteistyössä kaupungin muiden virastojen kanssa.

Kertomusvuonna opastettuja ryhmäkävijöitä oli 9 922 (2011: 9 187). Kasvua edellisvuoteen oli 8 %.

Teemaopastukset lapsille ja nuorille

Suuren suosion saavuttanut Enteet ja ennustukset Koiramäen tapaan -näyttely Sederholmin talossa oli avoinna 29.1. saakka. Näyttelyssä järjestettiin teemaopastuksia päiväkotijäsenille ja alakouluikäisille.

Enemmän funkista, Reino! Design Helsinki-elokuvissa järjestettiin kohdennettuja opastuksia peruskoulun yläluokille. Soveltavassa harjoittelussa olleet historianopettajiksi opiskelevat Tyyne Takala ja Antti Kiuru laativat näyttelyyn liittyen kaupunkikuvan muutosta sekä elokuvien naiskuvaa käsittelevät opetuspaketit koulujen käyttöön. Enemmän funkista Reino -näyttelyssä pidettiin kolme työpajaa: Nostalgiset Helsinki-elokuvat -muistelu, Tähtityylin stailaus ja Glamourkorutyöpaja.

Tuomarinkylän kartanomuseossa järjestettiin edellisvuosien tapaan Pakilan yläasteen näyttelmälliset vierailupäivät 23.–25.4. Parikymmentä 8- ja 9-luokkalaista ilmaisutaidon opiskelijaa esiintyivät parille sadalle koulun 7-luokkalaiselle.

Toukokuun lopussa järjestettiin kaupungin neljäsluokkalaisille Hyppysellinen Unioninkatua – aika- ja lautamatka pääkaupungissa 1812–2012. Aikamatkalla liikuttiin jalan ja museobusseilla. Matkan varrella tutustuttiin arkkitehti Engeliin ja Observatorioon, osallistuttiin naisten äänioikeusmarssiin 1905, etsittiin Katri Valan kadonnutta käsikirjoitusta ja paettiin Helsingin pommituksia Kasvitieteelliseen puutarhaan. Hakaniemen torilla tavattiin olympiakesää viettäviä kaupunkilaisia ja ihmeteltiin uutuusruokia 1980-luvun perhejuhlissa. Lopuksi juhlittiin satavuotiasta Kallion kirkkoa. Dramatisoitu aikamatka toteutettiin yhteistyössä kulttuurikeskuksen, Kallion lukion sekä Drama och Teater rf:n kanssa.

Opetusryhmä toteutti kesäkurssin Onnea, Helsinki!, jonka aikana kurssilaiset perehtyivät Helsingin pääkaupunkina olon 200-vuotiseen historiaan. Viikon aikana tutustuttiin keisariaikaan, ja -vierailuihin, työväenasumiseen sekä lähiöelämään Pihlajamäessä. Kurssi päättyi perinteisesti kurssijuhlaan.

Helsingin kaupunginmuseo ja Lastentarhamuseo järjestivät syyskuussa Lastentarhamatka-teemaopastuksia Työväenasuntomuseolta Ebeneser-taloon. Kohderyhmänä olivat lähialueen päiväkotien esikouluikäiset lapset. Lastentarhamatkan aluksi tutustuttiin Kirstinkujan vanhoihin asukkaisiin ja heidän koteihinsa. Matka eteni Ebeneser-talolle, jossa tutustuttiin lastentar-

han johtajaan ja kasvattajattariin. Reitin varrella tehtiin itsenäisiä tehtäviä.

Hakasalmen huvilan Made in Helsinki -näyttelyssä järjestettiin yläkouluikäisille museosuunnistus, jossa lyhyen intron jälkeen koululaiset jaettiin ryhmiin, jotka kulkivat näyttelyssä kartan avulla ja etsien siihen merkittyjä rasteja samalla tutustuen löytämiensä esineiden tarinoihin. Tehtävät purettiin lopuksi kiertämällä näyttely ja jokainen ryhmä esitteli muille työnsä tulokset.

Syyskaudella pidettiin neljä Uusix-verstaan koordinoimaa työpajaa Hakasalmen huvilan Made in Helsinki-näyttelyssä. Marraskuussa pidettiin Made in Helsinki-näyttelyssä Hopeakorutyöpaja.

Kuku meidän kuulijoita -vaellusdraama, 9.–20.10., Tuomarinkylä. Lasten vaellusdraaman suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat esittävän taiteen koulutusohjelman opiskelijat Elina Askolin ja Minttu Häkkinen Metropolia AMK:sta. Tuomarinkylän kartanomuseon puistossa tapahtuvat esitykset oli suunnattu esikoululaisille ja 1-2. -luokkalaisille ja 20.10. koko perheille.

Työväenasuntomuseossa järjestettiin syyskuussa Elämää Kirstinkujalla -teemaopastuksia esikouluikäisille ja alakouluille sekä Pitkänsillan takana -teemaopastuksia peruskoulun yläluokille, lukioille ja muille oppilaitoksille suomeksi ja ruotsiksi.

Marraskuun lopulla avatussa Lasten kaupungissa (Sederholmin talo) järjestettiin Matka 1700-luvulle -, Lapsuuden historia ja Vierailu 1970-luvun mummolaan -teemaopastuksia. Myös Vanhanajan oppitunnit jatkuivat kahden vuoden tauon jälkeen. Teemaopastuksia on tarjottu asiakkaille suomeksi ja ruotsiksi. Lasten kaupungissa järjestettiin Naamio- ja askartelutyöpajoja Naamiohuvit -lastenjuhlassa 25.11. ja Adventin avauksessa.

Ohjelmaa aikuisille ja koko perheelle

Café Empire tarjosi historiallisia leivonnaisia

Kaupunginmuseo ja Palmian kokous- ja juhlapalvelut jatkoivat monivuotista yhteistyötään järjestämällä Helsinki-viikoilla 9.-17.6.2012 historiallisen kahvilatapahtuman Sederholmin talossa – nyt viimeistä kertaa. Helsingin pääkaupunkiaseman 20-vuotisjuhlan kunniaksi Café Empiressä kahviteltiin nuoren pääkaupungin tyyliin, aikakauden musiikin säestyksellä. Juuri tuohon aikaan, 1800-luvun alkupuolella, Helsinkiin rantautui nykyaikainen kahvilakulttuuri, kun sveitsiläiset sokerileipurit perustivat kaupunkiin useita konditorioita.

Palmian keittiömestarit toteuttivat historialliset herkut museon tulkitsemien parinsadan vuoden takaisten reseptien mukaan. Café Empire oli suuri menestys. Mediahuomio sai yleisön liikkeelle, ja yhdeksässä päivässä kahvilla kävi lähes 7 000 tyytyväistä asiakasta. Hyvät kokemukset kannustavat museota ja Palmiaa suunnittelemaan pysyvän historiallisen kahvilan perustamista vuonna 2016, kun kaupunginmuseo siirtyy Elefantti-kortteliin Aleksanterinkadun ja Katariinankadun kulmaan.

Työväenasuntomuseon puutarhajuhla

Edelliskesän menestyksen kannustamana museo järjesti jälleen 15.6.2012 puutarhajuhlan

Työväenasuntomuseon pihalla, kukoistavan historiallisen kukkapenkin äärellä. Tällä kertaa tapahtuman aiheena olivat puutarha- ja puistomuistot, joita voi kuunnella ja kertoa. Yhteistyökumppaneiksi kutsutut järjestöt myivät perinnekasvien taimia ja siemeniä, pitivät puhvettia ja esittelivät toimintaansa.

Tuomarinkylän juhlapiknik

Tuomarinkylän kartanomuseon 50-vuotisjuhlan kunniaksi järjestettiin yhteistyössä kartanomäen yrittäjien kanssa historiallinen piknik kartanopuistossa 19.8.2012. Joukko kartanon vaiheisiin liittyviä henkilöitä nautti leivonnaisia parin vuosisadan ajalta. Yleisö saapui juhlapiknikille omine eväineen ja moni vanhanajan asussa. Kuten kesätapahtumissa toisinaan käy, piknikvieraat saivat uhmata urheasti sadetta.

Muuta ohjelmatuotantoa

Tammi-helmikuussa pidettiin viisi Kapiot kuntoon -työpajaa Tuomarinkylän kartanossa. Työpajat sisälsivät esitelmää ja toimintatuokioita. Tuomarinkylässä järjestettiin syksyllä kolme neulomuksia ja muisteluksia työpajaa. Työpajoissa neulottiin tossuja.

Enemmän funkista, Reino! -näyttelyssä järjestettiin draamakierroksia, joissa ”elokuvajärjestäjä” Lahja T. Avara-Nyström paljasti filmistudioiden kiintoisimmat sisäpiiritiedot suomalaisen elokuvan kultakaudelta. Draamakierroksia vedettiin keväällä ja syksyllä yleisöopastuksina sekä tilauksesta ryhmille.

Toukokuussa järjestettiin kaksi Virkataan ja muistellaan -työpajaa. Toinen pajoista pidettiin Työväenasuntomuseossa teemalla Elämää Pitkänsillan takana ja toinen Tuomarinkylässä teemalla Elämää Pohjois-Helsingissä.

Kaupunginmuseo, Ebeneser-säätiö ja Kallion kulttuuriverkosto järjestävät 15.5. kulttuurikävelyn, Lastentarhamatkan, Työväenasuntomuseolta Ebeneser-taloon Lastentarhamuseoon. Reitin varrella muisteltiin lastentarhalaisen lapsuutta Kalliossa.

Muistojen matkalaukku on työpajaohjaajien kehittämä työkalu ikäihmisten viriketoimintaan. Kiertävä laukku sisältää erilaisia esineitä, joiden parissa voi viettää muistelutuokioita eli ”muistiaisia”. Työpajaohjaajien johtamia matkalaukkumuisteluja pidettiin yhdeksässä eri vanhustenkeskuksessa eri puolilla Helsinkiä ja Espoossa, ja toiminnalla tavoitettiin useita satoja henkilöitä.

Lisäksi:

- Omen och spådomar på Jyckeberga vis, Sederholmska huset
- Spöket på herrgården, Domarby herrgårdsmuseum
- Mer funkis, Reino! Design i Helsingforsfilmer, Sofiegatan 4
- Huvudstaden Helsingfors, stadsvandring
- Rövkrok och andra lekar från förr, Domarby herrgårdsmuseum
- Livet på Kristinegränden, Arbetarbostadsmuseet
- Norr om Långa bron, Arbetarbostadsmuseet

- Helsingin kaupunginorkesterin kausikorttilaisille erikoisopastuksia Made in Helsinki -näyttelyssä
- Made in Helsinki, Villa Hagasund
- Alzheimer-yhdistyksen ryhmälle pidettiin yksi Korutyöpaja.
- Lilla Martha, Sprutmästarens gård
- På sprutmästarens tid, Sprutmästarens gård
- Barnaliv i gamla Helsingfors, Barnens stad
- Gammaldags jul, Sprutmästarens gård
- Kartanossa kummittelee, helmi- ja maaliskuu, Tuomarinkylä
- Vanhanajan lauluja ja leikkejä, huhti- ja toukokuu, Tuomarinkylä
- Elämää Kirstinkujalla, syyskuu, Työväenasuntomuseo
- Pikku Martan tarinoita, marraskuu, Ruiskumestarin talo
- Vanhanajan joulu - teemaopastukset, Ruiskumestarin talo
- Tonttutie, joulukuu, Tuomarinkylä
- Joulupallotyöpajat Sofiankadulla ja Tuomarinkylässä

Tapahtumia joihin museo osallistui

- Educa-messut tammikuussa (Messukeskus)
- Ihana Helsinki kaupunkifestivaali toukokuussa
- Taiteiden yö elokuussa
- RuutiExpo Kaupungintalolla marraskuussa

5.3 Elokuvat

Kaupunginmuseo esitti päivittäin Kino Engelin salissa 2 Helsingin historiaan liittyviä elokuvia ja dokumentteja. Yksittäisten kävijöiden lisäksi monet päiväkodit, koululuokat, opiskelijaryhmät ja maahanmuuttajat tutustuivat Helsingin historiaan elokuvien avulla. Elokuviissa kävi vuoden aikana 6 218 katsojaa.

Suurin osa elokuvista on peräisin Yleisradion TV-arkiston ja Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kokoelmista. Museolla oli vuoden 2012 lopussa esitettävänä yli sata filmiä. Elokuvien pituudet vaihtelevat kymmenestä minuutista pariin tuntiin. Joistakin filmeistä on myös ruotsin- ja englanninkieliset versiot. Kesä-, heinä- ja elokuussa esitettiin iltapäivisin englanninkielisiä filmejä.

Helsingin kaupunginmuseo teki oman osansa MM-kisahuuman nostattamiseksi ja näytti valkokankaalla parhaat palat Leijonien aiemmasta menestyksestä 28.–29.4. Tapahtumassa arvottiin kaksi kahden lipun pakettia Suomi–Slovakia-peliin.

Syyskuussa 10.–16.9. esitettiin päivittäin Komisario Palmu -elokuvia Enemmän funkista Reino! -näyttelyyn liittyen. Joulukuun alussa koululaisille tarjottiin mahdollisuutta tutustua filmeihin, jotka liittyivät sotiin ja Helsinkiin.

5.4 Museokauppa

Museokaupan asiakasmäärä oli kertomusvuonna 46 502 (2011: 39 625). Kaupan asiakasmäärä kääntyi nousuun keväällä kun Sofiankadun kattoremontin johdosta pystytetyt raken-

nustelineet saatiin purettua.

Museokauppa on vakiinnuttanut asemansa Helsinki-aiheisen kirjallisuuden ja lahjatavaroiden myyntipisteenä. Museon omien julkaisujen lisäksi tarjolla on muun muassa Helsingin kaupunginosayhdistysten ja kaupungin virastojen julkaisuja. Kaupunginmuseon julkaisuja ja muita tuotteita myydään myös museon muissa toimipisteissä. Museokaupan myynti oli noin 112 000 € (2011: 73 000 €) ja kaikkien museon toimipisteiden yhteenlaskettu myynti 146 000 € (2011: 129 000 €). Kaupunginmuseon julkaisuja myy lisäksi Akateeminen kirjakauppa.

5.5 Kuvakokoelmapalvelut

Kuva-arkisto oli kertomusvuonna auki yleisölle vanhaan tapaan maanantaisin ja torstaisin. Aukiolotunteja oli yhteensä 385 (2011: 410). Yhteistyökumppaneita ja pitkämatkalaisia palveltiin sopimuksen mukaan myös muina päivinä. Arkipäivisin palveltiin asiakkaista myös sähköpostitse ja puhelimitse. Kuva-arkistossa palveltiin 1320 asiakasta (2011: 1066). Kuvia toimitettiin asiakkaille 4579 kpl (2011:5115 kpl). Käyttömaksuja perittiin 119 kuvasta ja kuvaussopimuksia tehtiin 10 kpl.

Kuvia käytettiin taloyhtiöiden, virastojen, yritysten ja yhdistysten historiikkeihin, rakennushistoriallisiin selvityksiin, tiedotusvälineiden tarpeisiin, televisiodokumentteihin, näyttelyihin, verkkosivuille sekä opetustarkoituksiin ja opinnäytteisiin. Kuvia tilattiin myös mainoksiin, sisustamiseen ja messutapahtumiin. Pääkaupungiksi tulon 200-vuotisjuhlavuosi ja WDC-vuosi ovat näkyneet myös kuva-arkiston asiakkaiden näyttelyihin, kirjoihin videoihin, luentoihin ja verkkonäyttelyihin tekemissä kuvatilauksissa.

Kuva-arkiston toimintaan ja kokoelmienhallintaan ovat tutustunut mm. Kameraseura ry, Laajasalon valokuvaajat ry, koululais- ja opiskelijaryhmät.

6 JULKAISUTOIMINTA

6.1 Painetut julkaisut

Näköalapaikka. Kertomuksia Pihlajamäestä

Vuonna 2012 tuli kuluneeksi 50 vuotta, kun ensimmäiset talot valmistuivat Pihlajamäkeen. Juhlavuoden kunniaksi kaupunginmuseo julkaisi kirjan *Näköalapaikka – Kertomuksia Pihlajamäestä*. Kirjassa yhdeksän pihlajamäkeläistä perhettä kertoo kotiseutunsa asumisesta ja arjesta. Toimittaja Kristiina Markkanen ja valokuvaaja Lidia Tirri kokosivat kirjan haastattelu- ja valokuva-aineiston.

Porrashuoneet – Helsinkiläisten porrashuoneita 1800-luvulta 1940-luvulle

Museo julkaisi lokakuussa teoksen *Porrashuoneet – Helsinkiläisten porrashuoneita 1800-luvulta 1940-luvulle*. Teosta esiteltiin näyttävästi Helsingin kirjamessuilla. Kirja sai Suomen Taideyhdistyksen kirjallisuuspalkinnon, joka kohdennettiin kirjan toimittajalle FT Liisa Suvikummulle kirjan kuvatoimituksesta. Kirjasta otettiin toinen painos syksyllä. Valokuvaaja Juho Nurmen upeista kirjassa julkaistuista porrashuonekuvista koottiin museon vuoden 2013 kalenterin kuvitus.

Enemmän funkista, Reino! -näyttelyjulkaisu

Näyttelyä varten tuotettiin julkaisu elokuvalehden muodossa. Se syvensi näyttelyn teemoja eri kirjoittajien artikkeleiden kautta.

Seinäkalenteri 2013

Seinäkalenterin teemaksi valittiin helsinkiläiset porrashuoneet liittyen aiheesta tehtyyn valokuvadokumentointiin, tutkimukseen ja julkaisuun. Hienot värikuvat eri-ikäisistä porrashuoneista ovat museon valokuvaaja Juho Nurmen ottamia.

Historiallinen joulukalenteri

Museon suosittujen joulukalenterien sarjassa julkaistiin neljäs osa, joka sijoittuu Sofiankadun maisemiin, kaupungin vanhaan ytimeen, Helsingin pääkaupunkiaseman 200-vuotoisjuhlan kunniaksi. Helsinkiläisten joulutapojen historiaa esitellään suomen- ja ruotsinkielisen version lisäksi myös englanniksi yleisön toiveesta. Molemmat kalenterit olivat myyntimenestyksiä.

Sofia-lehti

Museon asiakaslehti Sofia ilmestyi kaksi kertaa. Uusien näyttelyiden lisäksi lehdessä esiteltiin laidasta laitaan museotyön moninaisuutta.

Made in Helsinki. Helsinkiläisen työn helmiä kolmelta vuosisadalta.

Made in Helsinki -näyttelyn taustalla oli esinekokoelman monivuotinen tutkimushanke, jonka yhteydessä saatiin paljon uutta tietoa museon kokoelmista. Tutkimustulokset julkaistiin näyttävässä kirjassa, jonka ulkoasu palkittiin Antalis Oy:n järjestämässä Design & Print Award 2011 -kilpailussa. Tammikuussa myönnetty palkinto oli hieno alkulaukaus muotoilupääkaupunkivuodelle.

6.2 Verkkotuotanto

Vuoden 2012 keskeisin verkkopalveluiden kehittämishanke oli Uudenmaan museoportaali, joka julkistettiin elokuussa osoitteessa www.museo-opas.fi. Museo-opas.fi tehtiin yhteistyössä Uudenmaan kahden muun maakuntamuseon kanssa. Elokuussa sivustolle oli koottu yhteensä 183 museon esittelyt. Museo-opas löytyy myös museon verkkosivuston etusivulta.

7 KULTTUURIYMPÄRISTÖN VAALIMINEN JA RAKENNUSSUOJELU

Rakennussuojelun ja kulttuuriympäristön asiantuntijapalvelut ovat kulttuuriympäristöyksikön keskeisiä toimintoja Helsingissä ja maakuntamuseon toimialueella. Rakennussuojelutyötä tehdään vuorovaikutteisesti yhteistyössä muiden asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Korjaushankkeet ja asemakaavojen valmisteluun osallistuminen ovat yksikön perustyötä, jossa museon rakennustutkijat ja -konservaattori sekä arkeologi ovat mukana määrittämässä suojelutavoitteita ja valvomassa tavoitteiden toteutumista. Asiantuntijatoiminnan osana yksikkö antaa puhelin- ja verkkoasiakkaille kulttuuriympäristöä, rakennuksia ja historiaa koskevaa tietopalvelua sekä korjausneuvontaa ja välittää alan taitajien yhteystietoja.

Museoviraston kanssa solmitun yhteistyösopimuksen perusteella kaupunginmuseo antaa

maankäytön suunnitteluun liittyvät viranomaislausunnot rakennetun kulttuuriympäristön lisäksi Helsingissä myös muinaisjäännösten osalta.

Kaupunginmuseo osallistuu sellaiseen maankäytön suunnitteluun, johon liittyy kulttuurihistoriallisia arvoja. Kulttuuriympäristöyksikössä laadittiin kaikkiaan 467 kulttuuriympäristöön ja rakennussuojeluun liittyvää lausuntoa ja muistiota. Asiantuntijalausuntoja oli 145 kappaletta, Helsingissä kaavoituksesta ja siihen liittyvistä suojelutavoitteista museo antoi 55 lausuntoa. Lisäksi yksikkö valmisteli johtokunnalle yhdeksän asemakaavaehdotuksia koskevaa lausuntoa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ympäristöjen ja rakennusten muutos- tai purkuluvista sekä poikkeamishakemuksista annettiin 24 lausuntoa. Maakuntamuseon toiminta-alueelta annettiin kunnille ja ELY-keskukselle kaikkiaan 57 lausuntoa, joista 39 kaavoitukseen, 11 rakennus- tai purkulupiin sekä 7 poikkeamislupiin liittyvää. Muistioita ja selvityksiä laadittiin kaikkiaan 322 kappaletta. Esimerkiksi lukuisista ullakkorakentamishankkeista kirjoitettiin muistio, ja museo osallistui hankkeiden käsittelyyn kaupunkikuvaneuvottelukunnassa. Maakuntamuseon toiminta-alueen kuntien maankäytön suunnitelmista annettiin aikaisempaa enemmän lausuntoja. Helsingissä kaavoitukseen liittyvien lausuntojen määrä lisääntyi vain vähän edellisestä vuodesta.

Kuluneena vuotena tuli Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (ELY-keskus) maakuntamuseoon lausunnolle yhteensä 57 entistämisavustushakemusta, joista avustusta myönnettiin 32 kohteelle. Avustuksia myönnettiin painotetusti vesikattojen kunnostamiseen ja uusimiseen. Suurin osa niistä kohdistui Helsingin Käpylän kaupunginosaan, joka on myös valtakunnallisesti merkittävä alue.

Museovirasto myönsi entistämisavustusta Helsingin kaupunginmuseon toimialueella seitsemälle kohteelle, mm. kaakeliuunien kunnostamiseen, perustusten ja hirsivaurioiden korjaamiseen sekä yläpohjien korjaamiseen.

Kertomusvuonna yksikössä oli vakinaisen seitsemän työntekijän lisäksi määräaikaisia työntekijöitä: arkeologi ja kaksi museologian harjoittelijaa (arkeologia ja taidehistoria).

7.1 Helsinki

Vuoden aikana museo antoi lausuntoja kaupunkisuunnitteluvirastolle useista tärkeistä maankäyttöä koskevista suunnitelmista kaavahankkeiden eri vaiheissa. Lisäksi se laati rakennusten ja alueiden suojelutavoitteita ja antoi asiantuntija-apua niin rakennetun kulttuuriympäristön kuin arkeologian alueelta. Kulttuuriympäristöyksikön henkilökunta on osallistunut lukuisiin kaupungin kiinteistöjen ja yksityisten rakennusten peruskorjauksen suunnitteluun ja valvonut suojelutavoitteiden toteutumista.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ympäristöhistoriallinen ja/tai rakennushistoriaselvityksen tekeminen on paljolti vakiintunut Helsingissä asemakaavoituksen, peruskorjauksen tai restauroinnin lähtötiedoiksi. Kulttuuriympäristöyksikön edustajat ovat olleet mukana selvitysten ohjausryhmissä, joista voidaan mainita mm. HKR:n arvoympäristöt –jatkotyö ja kauppahallien rakennushistoriaselvitykset.

Vartiosaaren osayleiskaavan valmistelu aloitettiin kaupunkisuunnitteluvirastossa. Siihen liittyi laaja kulttuuriympäristön inventointi. Kaupunginmuseo oli mukana Vartiosaaren kulttuuriympäristöselvityksen ohjausryhmässä ja lausui Helsingin itäisen saariston alustavasta asemakaavaluonnoksesta. Näiden molempien kaavahankkeiden myötä kulttuuriympäristötieto karttui huomattavasti Helsingin saariston alueella.

Sairaalatoiminta on loppumassa Marian sairaalassa ja alueen suunnittelu mm. Keskusterveysasemaksi alkoi. Alueen rakennuksista laadittiin rakennushistoriaselvitys ja museo lausui rakennusten suojeluarvoista. Maisema-arkkitehtitoimisto Loci Oy laati alueelle ympäristöhistoriallisen selvityksen. Museo oli molempien selvitysten ohjausryhmässä.

Kaupunkikulttuurin kannalta kiinnostavan, kulttuuri- ja teollisuushistoriallisesti arvokkaan Telakkarannan alueen asemakaavoitus eteni ehdotusvaiheeseen. Museo on vuosien varrella tiiviisti seurannut ja kommentoinut alueen kehittämissuunnitelmia.

Korkean rakentamisen hankkeisiin kuuluiin Jätkäsaaren asemakaavamuutos, joka salli 33-kerroksisen hotellin rakentamisen maisemallisesti herkälle merenranta-alueelle. Toinen korkean rakentamisen hanke oli Kalasataman keskuksen myös 33-kerroksiset rakennukset. Huoli tornitalohankkeiden yleistymisestä Suomessa ja Helsingin historiallisen siluetin säilymisestä levisi laajalle. Rakennustaiteen seura järjestikin keväällä seminaarin ”Tornin varjossa”, jossa myös kaupunginmuseolla oli puheenvuoro otsikolla ”Helsinki ja pilvenpiirtäjät”. Kaupunginmuseo suhtautui molempiin korkean rakentamisen hankkeisiin erittäin kielteisesti.

Museo antoi lausunnot Käpylän Olympiakylän ja Kisakylän asemakaavoista. Suojeluasema-kaavojen tarkoituksena on turvata arvokas asuinalue ympäristöineen. Museon johtokunta lausui Tuomarinkylän kartanon asemakaavan muutosehdotuksesta, jossa suojeltiin kartanon valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö rakennuksineen ja ympäröivine peltoineen. Museo lausui Torpparinmäen keskiosan asemakaavan muutosehdotuksesta ja oli mukana työstämässä Torpparinmäen korjaustapaohjetta rakennusvalvonnan, kaupunkisuunnitteluviraston ja kaupunginmuseon kesken ja se on lähes valmis.

Korjaus- ja kunnostushankkeita

Museon edustaja oli mukana Kansanasuntojen Puu-Käpylän korttelipihojen kunnostuksen ohjausryhmässä. Pihojen kunnostaminen herätti paljon keskustelua ja aiheesta pidettiin Käpylässä myös asukasilta marraskuussa.

Käpylässä sijaitseva Käärmetalon peruskorjaus tuli ajankohtaiseksi kuluneena vuonna. Museo ja kaupunkisuunnitteluvirasto laativat yhteistyössä Käpylän Käärmetalon suojelutavoitteet tulevan korjauksen lähtötiedoiksi. Arkkitehti Yrjö Lindegrenin 1949 suunnittelema ja vuosina 1950–1952 valmistunut Käärmetalo on Helsingin kaupungin sosiaalisen asuntotuotannon ja Suomen sodan jälkeisen modernistisen arkkitehtuurin merkkikohteita niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kaupunginmuseo antoi Asuntotuotantotoimistolle lausunnon rakennuksen korjauksen hankesuunnitelmasta.

Arkkitehti Viljo Revellin vuosina 1959 ja 1964 suunnitteleman Didrichsenin taidemuseon laa-

jennus- ja peruskorjaushanke on hankesuunnitteluvaiheessa, jota kaupunginmuseo on ollut ohjaamassa. Taide- ja kulttuurihistoriallisen museon yleisötilat laajenevat ja ne rakennetaan esteettömiksi. Samalla uusia kokous- ja toimistotiloja kunnostetaan aikaisempiin asuintiloihin. Kotimuseon arvokkaat kalusteet, esineet, pinnat ja materiaalit konservoidaan hankkeen yhteydessä.

Alvar Aallon vuonna 1971 suunnitteleman Sähkötalon alkuperäinen kattokerroksen henkilöstöruokala päätettiin muuttaa yleisöravintolaksi. Kaupunginmuseo oli mukana ohjaamassa ravintolatilat peruskorjausta ja asemakaavan mukaista rakennussuojelua yhdessä Alvar Aalto -säätiön asiantuntijoiden kanssa. Uusi Ravintola Puro säilytti sekä osin myös palautti Aallon arkkitehtuurin henkeä tilassa. Laajat muutokset pyrittiin saamaan näkymättömiin.

Alvar Aallon vuosien 1961–69 suunnitteleman Akateemisen kirjakaupan Kirjahalli on viimeinen Aallon Helsinkiin suunnittelemissa korttelinsisäisistä atrium-tiloista, joka on säilynyt alkuperäisessä muodossaan. Stockmann on ryhtynyt kehittämään Akateemisen kirjakaupan myymälätilaa. Rakennus on arvokkaine sisätiloineen ja kiinteine sisustuksineen suojeltu asemakaavassa. Kaupunginmuseon ja Alvar Aalto -säätiön ohjauksessa on laadittu myymälän muutossuunnittelun tarpeisiin rakennushistoriaselvitys sekä siihen liittyvä sisätilojen suojelutavoitteita tarkentava arvotus. Suunnittelutyö jatkuu kaupunginmuseon ohjauksessa.

Museo on lausunut mm. Ludviginkatu 3–5:n ja Lönnrotinkatu 3:n korjaus- ja muutoshankkeista. Molemmat arvokiinteistöt muutetaan takaisin alkuperäiseen asuinkäyttöön. Lisäksi molemmissa ullakot rakennetaan asunnoiksi. Kiinteistöjen 1800-luvulta olevat asemakaavat laitetaan ajan tasalle ja rakennukset suojellaan. Näiden lisäksi muita ullakkohankkeita on ollut runsaasti, suunnitelmia on kommentoitu ja niitä on käsitelty kaupunkikuvaneuvottelukunnassa.

Lastenlinnan julkisivujen peruskorjaus aloitettiin (suunnittelijana Arkkitehtitoimisto Schulman) ja koristerappauksia katselmoitiin useassa vaiheessa. Myös Lastenlinikalla tehtiin merkittäviä peruskorjauksia, mm. aloitettiin suuri kattoremontti. Diakonissalaitoksen vanhan sairaalan peruskorjaus aloitettiin. Museon edustaja hoiti kohteiden antikvaarista valvontaa.

Kulttuuriympäristöyksikkö on neuvonut ja ottanut kantaa lukuisissa yksityisten kiinteistöjen peruskorjaus- ja julkisivujen korjaus- ja uusimishankkeissa sekä antanut asiantuntija-apua kaupungin eri organisaatioille, yksityisille kiinteistön omistajille sekä taloyhtiöille.

Kaupunginmuseo antoi lausuntoja myös purkamislupahakemuksista. Käpylässä paloi loppuvuodesta nk. ”Vuoritalo”-niminen rakennus. Rakennus oli suojeltu asemakaavassa sr-2-merkinnällä ja kaupunki oli juuri aikeissa laittaa rakennuksen myyntiin ennen tulipaloa. Rakennus purettiin pikaisesti palon jälkeen.

Helsingin kaupungin omistamat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset

Vanhassa kaupunginosassa Kruununhaassa sijaitsevien ja Torikortteleihin kuuluvien rakennusten muutoshankkeet ovat työllistäneet kulttuuriympäristöyksikköä Elefantti-kortteliin sijoituvien museon omien tilojen suunnittelun lisäksi. Yksikön edustajat ovat olleet mukana ja lau-

suneet rakennusvalvontavirastolle Bockin talon käyttötarkoitus ja esteettömyysmuutoksista, Lampan talon korjaushankkeesta ja Brofeltin talon kellarin ja pihan muutoksesta olutravintolaksi.

Kauppatorin tuntumassa sijaitsevan Vanhan kauppahallin pitkään jatkuneen korjaussuunnittelun myötä ajankohtaiseksi tuli uusien väistötilojen löytäminen hallin kauppiaille. Kuluneena vuotena päätettiin, että toiminta siirtyy Hietalahden kauppahalliin. Hietalahden halli on viimeksi toiminut väliaikaisena antiikkiesineiden myyntihallina. Kaupunginmuseo on ollut mukana kunnostushankkeessa, jonka myötä halli on jälleen mahdollista ottaa alkuperäiseen käyttöönsä elintarvikehallina. Myös Hakaniemen kauppahallin peruskorjauksen suunnittelu alkoi. Arkkitehtitoimisto Sari Schulman Oy laati Vanhan kauppahallin ja Hietalahden kauppahallin rakennushistoriaselvityksen ja Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy Hakaniemen kauppahallin rakennushistoriallisen selvityksen korjaussuunnittelun lähtötiedoiksi.

Kulttuuriympäristöyksikössä on ohjattu ja valvottu useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden koulujen kunnostusta. Viljo Revellin vuosina 1949–53 suunnitteleman Meilahden ala-asteen peruskorjaus on alkanut. Koulurakennus edustaa uudistuvaa sodanjälkeistä kouluarkkitehtuuria, jossa siirryttiin perinteisistä hallikouluista muodoiltaan orgaanisiin ja pienimittakaavaisiin koulutyyppeihin. Koulu kuuluu suomalaisen arkkitehtuurihistorian kärkikohteisiin ja se on kansainvälisestikin tunnustettu. Meilahden ala-asteen koulu on kärsinyt sisäilmaongelmista, mikä edellyttää nyt varsin raskaita korjaustoimenpiteitä. Hankeen ohjaukseen on valmistunut rakennushistoriaselvitys. Helsingin kaupunginmuseo on ollut mukana ohjaamassa suunnittelemaa ja valvomassa rakennushistoriallisesti arvokkaan koulun peruskorjaustyötä.

Eva Kuhlefelt–Ekelundin vuonna 1929 suunnitteleman kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ja hyvin alkuperäisenä säilyneen Minervaskolanin peruskorjauksen hankesuunnittelu on alkanut. Koulun valmistumista edelsi arkkitehtuurikilpailu, minkä seurauksena Minervaskolanin ympäristö, tilat, koristemaalaukset ja tekniset yksityiskohdat suunniteltiin ainutlaatuisen huolellisesti. Koulu on arkkitehtinsa päätyö ja rakennusaikansa merkittävimpiä koulurakennuksia Helsingissä.

Kronohagens lågstadiet koulu Kruununhaassa on arkkitehtien Valter Jung ja Emil Fabritius suunnittelema vuonna 1905. Kosteusvaurioiden, kattorakenteiden ja ilmanvaihdon korjaussuunnittelussa on pyritty koulurakennuksen tunnelmallisen interiöörin ja hyvin säilyneen ulkoasun vaalimiseen kaupunginmuseon ohjauksessa. Rakennuksessa suoritetaan väritutkimus, ja sisätilojen väriytyksen osalta pyritään jatkossa noudattamaan tilojen historiallisia sävyjä.

Suvilahden kaasuvoimalan vuonna 1929 rakennetun teräskaasukellon teleskooppirakenne vaurioitui lumisen talven painosta vuodenvaihteessa 2011–12. Osin romahtaneen kaasukellon rakenne oli perusteltua purkaa hallitusti. Purkaminen suoritetaan kaasukellon sisäosissa siten, ettei kaasukellon ulkoista hahmoa muuteta. Kaupunginmuseo dokumentoi rakenteen purkamisen. Teräsrakenteinen tukikehikko jää puhdistettuna paikalleen, kaupunkikuvallisesti näkyvänä teollisuushistoriallisena monumenttina – tällä hetkellä ilman käyttötarkoitusta.

7.2 Maakunta

Keski-Uudenmaan maakuntamuseona kaupunginmuseo on antanut lausuntoja Tuusulan, Järvenpään, Hyvinkään, Nurmijärven, Keravan ja Kauniaisten kaupungeille.

Maakuntamuseon ominaisuudessa kaupunginmuseo lausui Uudenmaan 2. vaihemaakunta-kaavan ehdotuksesta Helsingin kaupunginhallitukselle.

Hyvinkään keskustaajaman kulttuuriympäristön hoitosuunnitelman päivitys valmistui. Maakuntamuseon edustaja oli mukana ohjausryhmätyössä. Laaja-alaisessa Lauri Putkosen tekemässä selvityksessä on tuotu esille myös nuoren rakennusperinnön kohteita, joita ei aiemmin ollut inventoitu.

Nurmijärvellä aloitettiin Altia Oyj:n omistaman Rajamäen tehtaiden asemakaavoitus. Tehdasalueen vanhimmat rakennukset ovat 1800-luvun lopulta. Alue on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö eli RKY 2009 -kohde. Ennen kaavatyön aloittamista museo oli mukana ohjaamassa alueesta tehtyä laajaa rakennushistoriaselvitystä, jonka laati Arkkitehdit Mustonen.

Maakuntamuseo antoi useita lausuntoja myös Järvenpään, Kauniaisten ja Keravan keskusta-alueiden asemakaavamuutoksista. Näistä yhtenä merkittävimmistä voidaan mainita Järvenpään Pajalan teollisuusalueen pohjoisosan asemakaavanmuutos. Alueella sijaitsee useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia, joille on saatu asemakaavassa suojelumerkin-tä.

Kauniaisissa sijaitsevan Klostret-nimisen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan huvilan korjaus on saatu melkein loppuun. Huvila paloi osittain toukokuussa 2012 ja se kunnostetaan arkkitehti-toimisto Livadyn toimiessa pääsuunnittelijana.

Työryhmät ja yhteistyö

Rakennustutkijat olivat jäseninä useissa työryhmissä, kuten Seurasaari-, Sisäilma ja suojelut rakennukset -työryhmässä, ullakkotyöryhmässä sekä Käärmetalon korjauksen työryhmässä.

Kaupunginmuseon edustaja on ollut asiantuntijajäsenenä Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston kaupunkikuvaneuvottelukunnassa ullakkorakentamisen osalla. Kulttuuriympäristöyksikön yhteistyö kaupunkisuunnitteluviraston ja rakennusvalvontaviraston kanssa jatkui muun muassa yhteisin palaveroin. Myös Helsingin kaupungin rakennusviraston (HKR) kanssa järjestettiin yhteistyöpalaveri.

Kaupunginmuseo on osallistunut tilakeskuksen johtaman Sisäilma- ja rakennussuojelutyöryhmän toimintaan, jossa on pyritty hakemaan tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia menettelytapoja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kaupungin kiinteistöjen ylläpitoon ja kunnostukseen.

Kaupunginmuseo osallistui myös kaupunkisuunnitteluviraston johtaman Unioninakseli-

näyttelyn kokoamiseen näyttelytila Laiturissa. Näyttely oli osa Helsingin 2012 WDC-vuoden ohjelmaa.

Museo osallistui Espoossa järjestetyn kansainvälisen docomomo-konferenssin (documentation and conservation of buildings, sites and neighbourhoods of the of modern movement) järjestelyihin opastamalla ja esittelemällä modernin arkkitehtuurin kohteita Helsinkiin suuntautuneilla ekskursioilla.

7.3 Arkeologia

Museoviraston kanssa tehdyn yhteistyösopimuksen perusteella Helsingin arkeologisen kulttuuriperinnön vaaliminen toi runsaasti töitä lausuntojen ja muiden viranomaistöiden muodossa. Arkeologi avusti myös muita tutkijoita maankäytön suunnitteluun liittyvissä lausunnoissa arkeologisten kohteiden osalta.

Asemakaavoitukseen tai rakennustöihin liittyviä maastokäyntejä tehtiin vuoden aikana runsaasti. Pienempiä valvontatehtäviä, kartoituksia ja kaivauksia tehtiin sen sijaan edellisiä vuosia vähemmän. Kohteita olivat mm. Presidentinlinna, Lampan talo, Hakasalmen huvila ja kaupunginjohtajan talon piha.

8 ALUEELLINEN MUSEOTYÖ

Maakuntamuseona Helsingin kaupunginmuseo tukee ja kehittää museotoimintaa Keski-Uudenmaan yhdeksän kunnan alueella, jolla toimii lähes kuusikymmentä kulttuurihistoriallista museota. Useiden ammatillisesti hoidettujen museoiden lisäksi pieniä, vapaaehtoisvoimin hoidettuja erikois- ja paikallismuseoita on runsaasti. Alueellisen toiminnan painopisteitä määrittää Museoviraston kanssa neuvoteltu suunnitelma vuosille 2011–13.

Uudenmaan museoportaali, museo-opas.fi, julkistettiin elokuussa. Edellisenä vuonna alkanut hanke jatkui koko vuoden ja oli alueellisen museotyön merkittävin panostus. Museo-opas.fi tehtiin yhteistyössä Uudenmaan kahden muun maakuntamuseon kanssa, ja Helsingissä hankkeelle työskenteli maakuntamuseotutkijan lisäksi kaksi projektityöntekijää sekä projektivalokuvaaja. Elokuussa sivustolle oli koottu yhteensä 183 museon esittelyt. Kaikki sisältö julkistettiin kolmella kielellä, ja myöhemmin syksyllä aloitettiin sivuston kääntäminen venäjäksi.

Monipuolista neuvontaa tarjottiin museoille ja kokoelmia omistaville yrityksille ja yhteisöille. Maakuntamuseo oli asiantuntijana pysyvissä työryhmissä ja museoiden kehittämishankkeissa, kuten Näkövammaismuseon toimikunnassa.

Museoviraston myöntämällä harkinnanvaraisella avustuksella aloitettiin Helsingin väestönsuojelumuseossa kokoelmien inventointi ja sähköinen luettelointi. Harkinnanvaraisella avustuksella jatkettiin Lastentarhamuseon kuvakokoelmien digitointia sekä Pelastusarmeijan museon tekstiilien konservointia. Harkinnanvaraista avustusta saivat lisäksi Järvenpään taidemuseo, Vantaan maatalousmuseo ja Näkövammaismuseo.

Maakuntamuseo järjesti koulutusta digikuvasta alueen museoille kahteen otteeseen. Keväällä koulutuspäivä oli paikallismuseoille ja syksyllä ammatillisille museoille. Joulukuussa Helsingin taidemuseon kanssa organisoitiin yhteinen Uudenmaan taide- ja kulttuurihistoriallisten museoiden tapaamispäivä. Alueellisen museotyön ajankohtaisista asioista tiedotettiin uutiskirjeellä ja *Sofia*-lehdessä jatkui alueen museoita tunnetuksi tekevä palsta.

9 TUTKIMUS, INVENTOINNIT JA SELVITYKSET

Museonjohtaja Tiina Merisalo on ollut kaupungin historiatoimikunnan jäsen.

Yksikön päällikkö Riitta Pakarinen on ollut kaupungin nimistötoimikunnan jäsen (varalla museolehtori Anna Finnilä).

Tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss on ollut esinetutkimusverkosto Artefactan tieteellisen neuvottelukunnan jäsen.

9.1 Arkeologia

Senaatintorilla oli syksyllä kaukolämpöputkirikon takia kuusi viikko kestänyt arkeologinen kaivaus, joka oli seurausta torin eteläosassa rikkoontuneesta 1960-luvun kaukolämpöputkesta. Vahingon seurauksena Helsingin Energia päätti asentaa edellä mainitun pohjoispuolelle runsaat sata metriä uutta kaukolämpöputkea. Uuden putken linjaus kulki itä-länsi –suuntaisesti Aleksanterinkadun pohjoisella ajokaistalla etupäässä arkeologisesti koskemattomalla alueella. Putkikaivanto osui alueelle, jossa on sijainnut hautausmaa, asuinkortteli sekä näiden väliin sijoittuva katulinja 1640-luvulta 1800-luvun alkuun.

Kaivannon länsipuoliskolta hautausmaalta löydettiin jäänteitä yhteensä noin 260:sta hautauksesta kahdeksassa kerroksessa. Hautauksia oli 1,1 metrin paksuudelta. Hautausmaan alueelta valittiin kuuden metrin pituinen otosalue, mistä nostettiin 39 vainajaa tarkempaan osteologiseen analyysiin. Näiden lisäksi otosalueen ulkopuolelta nostettiin 14 vainajaa. Kaivannon itäpuoliskolta asuinkorttelin alueelta löydettiin jäänteitä kahdesta rakennuksesta. Koko kaivannon laajuus oli noin 355 m², josta hautausmaa osuus oli 85 m².

Tutkimusten kuluessa kaivauksilla työskenteli 11 henkilöä vapaaehtoiset alan opiskelijat mukaan luettuna. Palkattua henkilökuntaa oli 3-6 henkilöä ja jälkitöitä teki kolme henkilöä. Luu-analyysit teki osteologi Kati Salo. Lisäksi yksi tutkija analysoi kaivauksilla otetut makrofossiilinäytteet ja puunäytteet.

Löytöinä kaivauksilta saatiin mm. kolme 1600-luvun rahaa ja hautauksien yhteydestä pronsineuloja sekä lasihelmiä. Metalleja ja tekstiilejä konservoidaan vuoden 2013 kuluessa. Tutkimukset kustansi Helsingin Energia.

Työn painopiste oli edellisten vuosien valvontojen ja kaivausten raporttien teossa. Vuoden aikana valmistui useita raportteja: Senaatintori 2011, Sepänmäki 2010, Konala 2010, Kiseleff-Sunn 2010–2011, Presidentinlinna 2010–2012 ja Kirkkokatu-Ritarikatu-Rauhankatu, Hallituskatu, Unioninkatu, Sofiankatu ja Pohjoisesplanadi-Katariinankatu 2009–2011.

Kaupunginmuseossa oli töissä vuoden aikana vakituisesti yksi arkeologi. Lisäksi koko vuoden oli kaupunginmuseon, Tasavallan presidentin kanslian ja Helsingin Energian kustantamana yksi arkeologi, jonka tehtäviin kuului edellä mainittujen valvontojen jälkityöt, Presidentinlinnan vuosien 2010–2012 valvontojen jälkityöt ja Senaatintorin kaivausten johtaminen. Samoin hänen tehtäviinsä kuului osallistuminen maastotarkastuksiin, valvontoihin ja muuhun museotyöhön.

Syksyllä arkeologisissa tehtävissä oli yksi museologian harjoittelija kolmen kuukauden ajan luetteloimassa kaupunginmuseon omia maalöytöjä digitaaliseen muotoon. Hän osallistui museon arkeologiseen työhön ja tutustui museon muihin yksiköihin.

9.2 Rakennuskulttuurin tutkimus

Porrashuoneet

Porrashuoneet-kirja valmistui aikataulun mukaisesti. Se julkistettiin lokakuun 3. päivä ja sitä esiteltiin näyttävästi Helsingin kirjamesseilla. Kirja sai runsaasti myönteistä huomiota ja sitä esiteltiin useassa mediassa. Kirjasta otettiin toinen painos vuoden lopulla.

Helsinki City -inventointi

Yksikössä valmisteltiin museon seuraavaa laajempaa rakennuskulttuurin tutkimushanketta, Helsinki City -inventointia. Kulttuuriympäristöyksikkö järjesti 20.3. Helsinki City -seminaarin rakennussuojelun piirissä toimiville asiantuntijoille. Puolen päivän seminaarissa käsiteltiin modernin rakennuskannan inventoinnin ja arvottamisen kysymyksiä. Luennoitsijana oli FT, dos. Anja Kervanto-Nevanlinna.

Kaskisaaren inventointi

Kaskisaaren kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden 1960–70 –luvuilla rakennettujen omakoti- ja huvilarakennusten inventointi on tehty yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa. Kaskisaari on monilta osiltaan säilynyt korkeatasoisena esikaupunkirakentamisen ympäristönä, jossa luonnon ja arkkitehtuurin lomittuminen on tapahtunut luontevasti. Rakennusten parista löytyy monia nimekkäiden arkkitehtien suunnittelemia asuntokohteita. Rakennukset edustavat nuoren rakennusperinnön suojelukohteita.

9.3 Nykydokumentointi

Muotoilua ja käsityötä 200-vuotiaassa pääkaupungissa

Made in Helsinki -näyttelyhankkeen tärkeä osa oli yhteistyö kolmen Helsingissä nykyisin toimivan käsityö- ja muotoilualan yrittäjän kanssa. Ranka puusepänverstas, kolmen korumuotoilijan yhteisyritys Juju Jewellery sekä kenkäsuunnittelija Minna Parikka ovat esillä näyttelyssä. Kaikkien kolmen toiminta dokumentoitiin museon kokoelmiin, ja näyttelyssä on esillä heidän toimintaansa esittelevät videot.

Kalastusta Vanhankaupunginkoskella

Helsingin Vanhankaupungin koskella on dokumentoitu vapaa-ajankalastusta. Dokumentoidut kalastusmuodot olivat uistin- ja perhokalastus sekä siian lippoaminen. Helsingin Vanhankaupunginkoski on eteläisin siianlippoamispaikka Suomessa. Dokumentointi tallentaa sekä miehistä vapaa-ajan viettoa että kertoo osaltaan pääkaupunkilaisten luontosuhteesta. Hanke päättyi vuonna 2013.

Elämää Santahaminassa

Helsingin yliopiston Suomen ja Pohjoismaiden historian oppiaineen kenttätökurssi haastatteli eri-ikäisiä Santahaminassa lapsena asuneita ihmisiä. Elämää Santahaminassa -hankkeen koordinaattorina toimi FM Katri Lento ja dokumentoinnin tekivät kurssin opiskelijat. Kaupunginmuseo vastaa aineiston säilyttämisestä.

10 KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Réseau Art Nouveau Network

Museo on mukana EU:n rahoittamassa Réseau Art Nouveau Networkissa. Verkoston vuonna 2013 Helsingissä avattavaa kiertonäyttelyä ja siihen liittyvää julkaisua valmisteltiin tiiviisti vuoden aikana. Bad Nauheimissa, yhdessä verkoston jäsenkaupungeista järjestettiin julistenäyttely, jossa oli mukana muutamia aikakauden julisteita myös Helsingin kaupunginmuseon kokoelmista. Verkoston vaihto-ohjelman puitteissa kulttuuriympäristöyksikkö pääsi kesäkuussa opintomatkalle Norjaan, missä tutustuttiin Oslon rakennussuojelukäytäntöihin ja art nouveau kaupunkiin Ålesundiin Norjan länsirannikolla. Ålesundin ajankohtaisiin suojelukysymyksiin ja Judendstilsenteretin toimintaan ja näyttelyihin perehdyttiin kahden päivän aikana.

Muu kansainvälinen toiminta

Tutkija Tiina Heino ja konservaattori Maarit Jones osallistuivat Glasgow'n yliopiston tekstiilikonservointiverkoston järjestämään seminaariin, jossa pohdittiin autenttisuuden ja kopioinnin kysymyksiä.

Intendentti Elina Kallio osallistui konservointitilojen lähestyvän muuton vuoksi Oslossa järjestettyyn pohjoismaisen konservaattoriliiton seminaariin, jonka teemana olivat museoiden ja kokoelmien muutot.

Tutkija Jari Harju luennoi maaliskuussa Zagrebissa paikallisen Museum Documentation Centren kutsumana aiheenaan Museums and Difficult Heritage. Hän oli toukokuussa esittelemässä Explore Poverty -verkkonäyttelyä American Alliance of Museums -järjestön (AAM) konferenssissa Minneapolisissa ja kesäkuussa luennoi Institut National du Patrimoinein järjestämässä seminaarissa Exposer l'histoire des villes et des territoires, Pratiques muséales du XIXe au XXIe siècle. Marraskuussa järjestettiin Kapkaupungissa konferenssi Museums and the Idea of Historical Progress. Jari Harju oli mukana konferenssin järjestelykomiteassa ICOM:in arkeologisten ja historiallisten museoiden komitean (ICMAH) puheenjohtajana.

Tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss on ollut Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) Kokoelmakomitean (COMCOL) hallituksen jäsen vuodesta 2010 ja osallistui marraskuussa ICMAH:in ja COMCOL:in yhteiseen konferenssiin Kapkaupungissa.

Museonjohtaja Tiina Merisalo toimii Suomen Museoliiton kutsumana museoalan asiantuntijana kulttuurialan työllisyyttä, hiljaisen tiedon välittymistä ja mentorointia kehittävänsä kansainvälisen CREA.M -hankkeen Lontoon seminaarissa huhtikuussa. Hanke on mukana EU:n Lifelong Learning -ohjelmassa. Museonjohtaja osallistui myös kansainvälisen historiallisten museoiden yhdistyksen hallituksen jäsenenä IAMH:n workshopiin ja vuosikokoukseen Baselissa syyskuun lopulla.

11 HENKILÖSTÖ

Vakinaisen henkilöstön määrä yksiköittäin ja nimikkeittäin

Hallinto 10 henkilöä

museonjohtaja
hallintopäällikkö
taloussuunnittelija
taloussihteeri
henkilöstösihteeri
johdon assistentti
it-suunnittelija
it-asiantuntija
kiinteistö- ja turvallisuusvastaava
vastaava virastomestari

Esinekokoelmat 11 henkilöä

tutkimuspäällikkö
3 tutkijaa
intendentti
3 konservattoria
2 museomestaria
museoavustaja

Kuvakokoelmat 14 henkilöä

yksikön päällikkö
4 tutkijaa (valokuvat)
tutkija (taide+valokuvat)
tutkija (kirjasto)
tutkija (maakuntamuseo)
paperikonservattori
3 kuvankäsittelijää
valokuvaaja
tietopalvelusihteeri (osa-aikainen)

Kulttuuriympäristö 7 henkilöä

yksikön päällikkö
4 tutkijaa (rakennussuojelu)
tutkija (arkeologia)
konservattori

Yleisöpalvelut 27 henkilöä

yksikön päällikkö
markkinointi- ja viestintäsuunnittelija
verkkoviestijä
viestintäassistentti
tutkija (tiedotus)
5 museolehtoria
2 työpajaohjaajaa

museokaupan hoitaja
2 näyttelymuseomestaria
virastomestari
10 museoemäntää (joista 1 osa-aikainen)
1 museoisäntä

Kertomusvuoden lopussa kaupunginmuseon palveluksessa oli yhteensä 134 (2011: 98) henkilöä, joista vakinaisia oli 69 (2011: 71), ja määräaikaisia 36 (2011: 27), joista sijaisia 4, työllistettyjä 11 ja tuntityöntekijöitä 13. Vuoden aikana museossa oli 10 harjoittelijaa.

Poissaoloja oli yhteensä 7 042 päivää (2011: 5 875), joista sairauslomapäiviä 504 (2011: 675), sairaan lapsen hoitopäiviä 47 (2011: 47), vuosilomia 3 524 (2011: 3 646) päivää, muita palkallisia poissaoloja 316 (2011: 86) ja muita palkattomia poissaoloja 2 651 (2011: 1 421) päivää.

11.1 Työhyvinvointi

Kaupunginmuseon työhyvinvointiohjelma noudattaa Helsingin kaupungin työhyvinvoinnin toimintaohjelman ja yhteistoiminnan periaatteita sekä tavoitteita. Vuosittainen tyhy-ryhmän laatima työhyvinvointisuunnitelma tukee osaltaan kaupungin strategiaohjelman ja museon oman strategian toteuttamista. Tavoitteena on kehittää työn ja työympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä tukea henkilöstön työhyvinvoinnin toteutumista.

Tavoitteeseen pyritään kehittämällä työprosesseja, -menetelmiä ja -yhteisöjä kokonaisvaltaisesti. Toimintatapoja ovat työhyvinvointi- ja työsuojeluasioiden käsittely yhteistyössä, haitta-, vaara- ja kuormitustekijöiden ennakointi sekä työkykyä ylläpitävän toiminnan kehittäminen osana työyhteisöjen jokapäiväistä toimintaa. Hyvinvoinnin työyhteisön luomisessa ja ylläpitämisessä vastuu on kaikilla työyhteisöön kuuluvilla työntekijöillä. Työhyvinvointiryhmä laatii raportin vuoden aikana toteutuneesta tyhy-toiminnasta. Kaupunginmuseon työhyvinvointiryhmä on yhdistetty tyhy- ja työsuojeluryhmä.

Vuoden aikana järjestettiin säännöllisesti yksiköiden, johtoryhmän ja laajennetun johtoryhmän kokoukset, sekä koko henkilöstön yhteisiä museokokouksia neljä kertaa. Koko museon henkilöstön kehittämispäivä oli Nuorisoasiainkeskuksen Hapessa 23.10.2012. Lisäksi eri yksiköillä/tiimeillä oli omia kehittämispäiviään. Henkilökunnan ja esimiesten väliset tavoite- ja kehityskeskustelut sekä tavoitteiden seurantakeskustelut käytiin yksiköittäin.

Kevään liikunnallinen tyhy-päivä oli 17.4. Rastilan kartanon alueella, ja syksyn kulttuuriretki suuntasi 4.9. Sarvilahden ja Malmgårdin kartanoihin. Kevään aikana järjestettiin Sofiankadulla ohjattua keppijumppaa. Koko vuoden aikana Sofiankadulla ja Malmilla oli mahdollisuus saada niska- ja hartiahierontaa. Lisäksi henkilökuntakerho tuki liikuntaharrasteita, mm. kerran viikossa Sofiankadulla järjestettyä joogaa.

Helsingin kaupunginmuseon työhyvinvointikyselyn 2012 vastausprosentti oli edellisvuoden tapaan 79 (2011: 79). Vuoden 2012 kyselyn koko museon tulosten keskiarvo oli hieman noussut edelliseen vuoteen verrattuna keskiarvon ollen 3,98 (2011: 3,8). Pieniä muutoksia oli

tapahtunut eri osa-alueissa seuraavasti:

- työyhteisön toimivuus ja johtaminen: keskiarvo 3,99 (201: 3,71) ja keskihajonta 0,86 (2011: 0,97)
- työn hallinta ja osaaminen: keskiarvo 4,02 (2011: 3,85), keskihajonta 0,78 (2011: 0,84)
- työolot ja turvallisuus: keskiarvo 3,93 (2011: 3,76), keskihajonta 0,80 (2010: 0,87)
- omat voimavarat: keskiarvo 3,97 (2011: 3,86), keskihajonta 0,85 (2011: 0,95)

Tänäkin vuonna kyselyssä oli lisäksi viraston oma kysymys: Koetko, että aamuisin on useimmiten mukava tulla töihin? Vastaukset jakaantuivat seuraavasti (asteikko 1 – 5, jossa 1= täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä): 1: 0 %, 2: 4 %, 3: 17 %, 4: 42 %, 5: 37 %.

Museon henkilökuntajuhlaa Palon päivää vietettiin 16.11 Suvilahdessa Ravintola Lämmössä ja Circo-teatterissa. Vuoden museoteosta palkittiin taloussuunnittelija Lasse Joutsen. Helsingin kaupungin, Kuntaliiton ja Suomen Museoliiton ansiomerkkejä pitkäaikaisesta palveluksesta saivat Jan Alanco, Aila Hiljanen, Jari Hiltunen, Tiina Heino ja Leila Ohvo

11.2 Kehittäminen ja koulutus

Prosessien kehittäminen

Näyttelyprosessi on museon laajin ja monimutkaisin prosessi, johon useimmat museon työntekijät osallistuvat toimintavuoden aikana. Vuonna 2012 prosessi, joka oli edellisen kerran päivitetty vuonna 2009, päivitettiin. Keskeisiä kysymyksiä olivat asiakaspalvelutoiminnan ja kiinteistönhoidon sekä IT-toimintojen organisoinnissa tapahtuneiden muutosten huomioiminen.

Kuvakokoelmayksikön prosessikuvauksia on päivitetty ja etenkin luetteloinnin ja digitoinnin ohjeistuksiin on kiinnitetty huomiota. Digitointistrategia päivitettiin kertomusvuodelle. Sisältöyksiköiden yhteinen dokumentointivalokuvauksen prosessikuvaus valmistui ja hyväksyttiin syyskuun laajennetussa johtoryhmässä. Myös esinekokoelmayksikön prosessit päivitettiin toimintavuoden aikana. Lisäksi kokoelmakeskusten vaarojen arviointi saatettiin loppuun.

Sähköisen asianhallintajärjestelmän Ahjon käyttöönotto kaupungilla v. 2011 aikaansai suuria koulutustarpeita, jotka jatkuivat vielä vuonna 2012. Museossa on koulutettu it-väki teknisten kysymysten taitajiksi ja johdon assistentti sisältöpuolen pääkäyttäjäksi.

Vuonna 2012 kaupungilla otettiin kangerrellen käyttöön uusi Laske-kirjanpitojärjestelmä. Taloussuunnittelija osallistui ohjausryhmän toimintaan ja koulutettiin ohjelman käyttöön. Johtuen ohjelman keskeneräisyydestä ei laajempaa koulutusta vielä tarvittu.

Koulutus

Vuoden aikana museon eri yksiköiden henkilökunnan ammattitaitoa on lisätty ja täydennetty erilaisilla koulutustilaisuuksilla sekä opintomatkoin. Ammatillista osaamista kehitettiin mm. projektinhallintakoulutuksella maaliskuussa.

Museon tupa-järjestelmään 2012 kirjattiin tavoitteeksi osallistavien menetelmien käyttö osana museon toimintaa. Maaliskuussa koko talon koulutusiltapäivässä pohdittiin strategiaan tavoitteisiin pohjautuen erilaisia yleisön osallistamisen menetelmiä, merkitystä muuttuvassa toimintaympäristössä. Menetelmiä sovellettiin neljässä eri projektissa.

Eri yksiköistä osallistuttiin mm. Suomen Museoliiton, Museoviraston, ympäristöministeriön ja Oiva-akatemian tarjoamiin erikoisalan koulutuksiin, joissa on myös pidetty esitelmiä ja valmisteltuja puheenvuoroja. Kaksi henkilöä aloitti Suomen Museoliiton järjestämän kaksivuotisen johtamisen erikoisammattitutkintoon johtavan koulutuksen (museonjohtajakoulutus).

Vuoden aikana osa henkilökunnasta on osallistunut turvallisuus-, ensiapu-, palo- ja pelastuskoulutukseen.

Toimintavuonna tehtiin myös ulkomaan opintomatkoja, joiden yhteydessä saatiin eväitä omaan kehittämistoimintaan ja arvokkaita vertaiskokemuksia sekä hoidettiin kansainvälistä yhteistyöverkostoja.

Yksiköiden kehittämispäivissä paneuduttiin kunkin yksikön ajankohtaisiin tarpeisiin ja sisältökysymyksiin. Kuvakokoelmien henkilökunta, yhteensä 17 henkeä, vieraili syksyn kehittämispäivänä Tallinnan Lennusadamissa avatussa uudessa Merimuseossa, jossa tutustuttiin museon näyttelyyn ja kuultiin museorakennuksen korjaamisesta, näyttelyn suunnittelusta ja kävijämääristä. Yksikön kehittämis- ja suunnittelupäivässä pohdittiin yhdessä työyhteisön toimivuutta ja TYHY-kyselyissä esiin nousseita asioita.

Esinekokoelmayksikkö vieraili kevään kehittämispäivän yhteydessä Tukholman Hallwylska museetissa. Lisäksi yksikön jäsenet ovat osallistuneet aktiivisesti Museo2015- ja TAKO-hankkeiden järjestämiin koulutuksiin.

Kulttuuriympäristöyksikkö teki kesäkuussa opintomatkan Norjaan, Osloon ja Ålesundiin. Lokakuussa yksikkö tutustui Tallinnan uuteen Merimuseoon yhdessä pääkaupunkiseudun muiden museoiden rakennustutkijoiden kanssa. Yksikön rakennustutkija aloitti Tukholman Kungliga Konsthögskolanissa kaksi lukukautta kestävästä Restaureringskonst –opinnot. Lukuvuoden teemana on ”Modernism at Risk”, Helsingissäkin ajankohtainen nuoren rakennusperinnön suojeleminen, säilyttäminen ja korjaus.

Espoossa järjestettiin elokuussa kansainvälinen docomomo-konferenssi osana WDC-vuotta. Rakennustutkijat ja yksikön päällikkö osallistuivat konferenssiin. Lisäksi kulttuuriympäristöyksikön henkilökunta osallistui vuoden aikana useisiin koulutustilaisuuksiin, joissa käsiteltiin kulttuuriympäristön vaalimista ja tutkimusta esimerkiksi Museoviraston järjestämään maakuntamuseoiden vuosittaisiin neuvottelupäiviin, joiden aiheena oli korkea rakentaminen.

12 YMPÄRISTÖTAVOITTEET

Kaupunginmuseon toiminnan perustana on kestävän kehityksen periaate: kulttuuriperinnön suojeleminen, dokumentointi, säilytys ja tiedonjako. Kaupunginmuseo pyrkii vaikuttamaan ympäris-

töön rakennussuojelun keinoin, tutkimalla vanhaa rakennuskantaa ja korostamalla sen säilyttämistä ja valistamalla vanhoista, ekologisesti kestävästä rakennus- ja korjausmenetelmistä.

Ympäristö otetaan huomioon myös museon omassa toiminnassa. Vuoden 2012 Kaupunginmuseon energiansäästön tavoite oli 2 % vuoden 2010 energiankulutuksesta mukaan lukien edellisen vuoden 2011 (2 %) säästötavoite. Museon energiankulutusta seurattiin vuoden aikana energiaraporteista. Kaikki museorakennukset on korjattu suojelutavoitteiden mukaisesti. Museon energiansäästösuunnitelman mukaisesti muun muassa kierrätetään näyttelymateriaaleja ja lajitellaan pakkaukset, biojätteet, paperi- ja sekajätteet sekä kiinnitetään huomiota yleisesti toimitilojen, toiminnan, tuotteiden ja palvelujen energiataloudellisuuteen. Ongelmajätteistä koitui menoja x € (2011: 4823 €, 2010: 2508 €, 2009: 3293 €, 2008: 4041 e).

13 TOIMITILAT

Kaupunginmuseon käytössä olivat vuoden lopussa seuraavat toimitilat:

toimipiste	pinta-ala m ²
Sofiankatu	2591,5
Hakasalmen huvila, Mannerheimintie 13 D	741
Raitioliikennemuseo, Töölönkatu 51 A	1 436
Ruiskumestarin talo, Kristianinkatu 12	170
Sederholmin talo, Aleksanterinkatu 18	478
Tuomarinkylän museo, Tuomarinkylän kartano	559
Työväenasuntomuseo, Kirstinkuja 4	554
Malmin kokoelmakeskus	3 365
Honkanummen kokoelmakeskus	3 456 (+ uusi parvi)
Hyrylän kokoelmakeskus	1 900
Verstas, Harkkoraudantie 10	240
Yhteensä	15490,5

Sofiankatu 4:n toimintojen siirtämiseksi valmisteltu Elefanti-korttelin museohanke eteni: hankesuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa joulukuussa. Koska kaikki Sofialta siirtyvät toiminnot eivät mahdu Elefanti-kortteliin, rakennettiin Honkanummen kokoelmakeskukseen parvikerros vastaamaan ensivaiheessa näihin tarpeisiin.

Sederholmin taloon avattiin loppuvuodesta Lasten kaupunki -niminen lapsille suunnattu museo Kirsti Suvannon testamenttilahjoituksen avulla.

Toimitilojen ympäristössä oli käynnissä erilaisia rakennustyömaita, jotka vaikuttivat museon toimintaan: Sofiankatu 4:n laaja vesikattoremontti ja lähes vuoden kestäneet Lyhtysalin ja kuvalaboratorion vesivahinkoremontit, Sederholmin talon ympäristössä Katariinankadulla korttelin eteläosan rakennusten peruskorjaus ja entisen Rahatoimiston talon sisäpihalle tulevan panimoravintolan vaatimat muutostyöt. Sofialla myös ravintola Nuevon remontit vaikutti-

vat toimintaamme samoin kuin korttelin jätehuoneen sijoittuminen museon en henkilökunnan sisäänkäynnin viereen.

14 TALOUS

Kaupunginmuseon toimintatuotot ja toimintakulut 2010–2012, 1 000 euron tarkkuudella:

	2010	2011	2012
Myyntituotot	331	247	256
Maksutuotot	17	17	8
Tuet ja avustukset	19	95	52
Vuokratuotot	143	147	143
Muut tuotot	3	11	224
Toimintatuotot yhteensä	513	517	683

Palkat	2 659	2 757	2 830
Muut henkilöstömenot	911	945	943
Palvelujen ostot	897	1 045	1 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	447	347	424
Avustukset	5	39	5
Vuokrat	2 345	2 170	2 199
Muut menot	13	28	24
Toimintakulut yhteensä	7 277	7 331	7 527

Tuottavuus

	2010	2011	2012 tavoite	2012 toteutunut
Suoritettavoitteet				
Tutkimustoimintojen lukumäärä	46 999	26 849	12 500	17 119
Asiantuntijapalvelujen lukumäärä	9 682	13 032	9 500	12 816
Tehokkuus / taloudellisuus				
Menot / asukas	12,48	12,31	12,23	12,47
Toiminnan laajuustiedot				
Asiakkaiden lukumäärä	257 540	214 520	250 000	214 223
Tuottavuusindeksi (2009=100)	512	96	100	109
Sitova toiminnallinen tavoite				
Aukiolotunnit	12 852	9 320	8 650	9 517

15 KAUPUNGINMUSEON JOHTOKUNTA

Varsinaiset jäsenet	Puolue	Henkilökohtaiset varajäsenet
puheenjohtaja Simo Laaksovirta	SDP	Kimmo Luja
varapuheenjohtaja Jukka Mattila	Kok.	Helmi Leinonen
Birgitta Myllymäki	Kok.	Arto Aniluoto
Mirja Halonen	Kok.	Elise Hiidenuhma-Kivelä
Veli-Heikki Klemetti	Vihr.	Miika Lauriala
Vesa Virri	Vihr.	Laura Karhulahti
Leena Krohn	Vihr.	Jussi Heinämies
Päivi Sillanpää	SDP	Petra Jääskeläinen
Martti Holmström	PS	Niina Puustinen / Tuula Kuusinen

Kaupunginhallituksen edustajana toimi Sirpa Asko-Seljavaara ja henkilökohtaisena varajäsenenään Nina Suomalainen.

Esittelijänä toimi viran puolesta museonjohtaja Tiina Merisalo ja sihteerinä hallintopäällikkö Päivi Elonen.

Johtokunta kokoontui kertomusvuonna 9 (2011:8) kertaa ja pöytäkirjoihin tehtiin 91 (2011:88) pykälää.

Johtokunta teki yhden esityksen (2011: 1) kaupunginhallitukselle kaupunginmuseon talousarvioehdotuksesta 2013 ja taloussuunnitelmaehdotuksesta 2013–2015.

Johtokunta antoi 24 lausuntoa (2011: 15) seuraavista asioista:

- Lausunto Tuomarinkylän kartanon alueen asemakaavan muutosehdotuksesta nro 12072
- Lausunto Kalasataman keskuksen asemakaavan muutosehdotuksesta nro 12070
- Lausunto Guggenheim-museon perustamismahdollisuuksia ja museon toimintaa koskevasta konsepti- ja kehitysselvityksestä Helsingissä
- Lausunto kulttuuritoimen organisaatioselvityksestä sekä kulttuuritoimen kokonaisuuden organisoinnista, mukaan lukien säätiöt, museot ja teatterit

- Lausunto Lampan talon, Kruununhaka tontti 4/4, Pohjoisesplanadi 5, asemakaavan muutosehdotuksesta nro 12094
- Lausunto valtuutettu Johanna Sumuvuoren ym. aloitteesta koskien järjestöportaalin perustamista
- Lausunto Demokratia-ryhmän loppuraportista
- Lausunto Lauttasaaren (31.ko) ostoskeskuksen asemakaavan muutosehdotuksesta nro 12079
- Lausunto Punavuoren ja Ullanlinnan kuuden tontin asemakaavan muutosehdotuksesta (nro 12085)
- Lausunto ja ehdotus talonrakennushankkeiden rakentamishjelmaksi 2013 – 2017
- Lausunto K 4 Elefantti-korttelin pohjoisosan peruskorjauksen hankesuunnitelmasta
- Lausunto Hernesaaren osayleiskaavaehdotuksesta (12099)
- Lausunto Kumpulän kartanon rakennussuojeluesityksestä
- Lausunto globaalin vastuun strategiasta ja sen taustamuistiosta
- Lausunto Merikorttelin rakennussuojeluesityksestä
- Lausunto Telakkarantaa koskevasta rakennusperinnön suojeluesityksestä
- Lausunto Jätkäsaaren asemakaavan muutosehdotuksesta (nro 12101)
- Lausunto Ludviginkatu 3–5 asemakaavan muutosehdotuksesta nro 12081
- Lausunto tarkastuslautakunnan arviointikertomuksesta 2011
- Lausunto koskien sota-ajan lasten muistopuuta koskevan päätöksen toimeen panemiseksi
- Lausunto Pitkäsillan muistolaatatasta
- Lausunto Hietalahden telakan Telakkarantaa koskevasta asemakaavasta ja asemakaavan muutosehdotuksesta (nro 12100)
- Lausunto Ajurien asunto-osaakeyhtiön tontin (os. Punavuorenkatu 16, 5/114/16) asemakaavan muutosehdotuksesta (nro 12110)
- Lausunto valtuustoaloitteesta virkamiesten ja asukkaiden välisen tiedonkulun parantamiseksi

Suomen museoliiton 89. vuosikokoukseen ja valtakunnallisille museopäiville Joensuussa kesäkuussa osallistui virallisena edustajana Veli-Heikki Klemetti.

16 LAHJOITTAJAT

Esine-, taide-, kuva- ja arkistokokoelmaan lahjoituksia tehneet

Yksityiset

Aarnio Minna
 Alkula Marjatta
 Honkasalo Eeva
 Janatuinen Aapo
 Jenytin Pertti
 Jäppinen Jere
 Koskikallio Jouko
 Koskivaara Marjatta
 Kuusitaipale Henri
 Lehto Marja-Liisa
 Lindeborg Samuel

Melanen Anneli
Mykkänen Seija
Paloheimo Paavo
Patoharju Anna-Liisa
Peterson Anja Tuulikki
Pihlajamäki Arto
Puodinketo Erja
Pöysälä Pirkko
Savolainen Ritva
Takala Matti
Tallqvist Barbara
Uusimäki Pirkko
Vanhoja Timo
Varpio Yrjö
Ylinen Aune
Åstedt Kaarina M

Virastot, yritykset, yhteisöt

Citypress Oy/Janton Oy
Helsingin kaupunki, Hallintokeskus, arkisto/ Sari Starr
Helsingin kaupunki, Kaupunkisuunnitteluvirasto/Rauno Hillberg
Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto/Tekstiilityökeskus/Arja Taimiaho
Museokuva/ Matti Huuhka

17 HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON YSTÄVÄT RY

Kaupunginmuseon ystäväyhdistys teki museon toimintaa tunnetuksi jäsenkirjeidensä ja tilaisuuksiensa kautta. Vuonna 2012 erilaisia tapahtumia, esim. jäsentapaamisia, opastettuja retkiä ja tutustumiskäyntejä, oli kaikkiaan 12. Jäsenmäärä vuoden lopussa oli lähes 700. Yhdistys lahjoitti useita Helsinki-aiheisia maalauksia museon kokoelmiin. Kaupunginmuseo kiittää yhdistystä arvokkaasta tuesta.